

Grupa Wyszehradzka

– 30 lat transformacji, integracji
i rozwoju

Cytowanie:

Ambroziak, Ł., Chojna, J., Gniadek, J., Juszcak, A., Miniszewski, M., Strzelecki, J., Szpor, A., Śliwowski, P., Świącicki, I., Wąsiński, M. (2020), *Grupa Wyszehradzka – 30 lat transformacji, integracji i rozwoju*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Warszawa, luty 2021 r.

Autorzy: Łukasz Ambroziak, Janusz Chojna, Joanna Gniadek, Adam Juszcak, Maciej Miniszewski,
Jan Strzelecki, Aleksander Szpor, Paweł Śliwowski, Ignacy Świącicki, Marek Wąsiński

Redakcja: Jakub Nowak, Małgorzata Wieteska

Projekt graficzny: Anna Olczak

Współpraca graficzna: Joanna Cisek, Liliana Gałązka, Tomasz Gałązka, Sebastian Grzybowski

Polski Instytut Ekonomiczny

Al. Jerozolimskie 87

02-001 Warszawa

© Copyright by Polski Instytut Ekonomiczny

ISBN 978-83-66698-16-1

Spis treści

Grupa Wyszehradzka – 30 lat transformacji, integracji i rozwoju	5
Kluczowe liczby	6
Kluczowe wnioski	7
Grupa Wyszehradzka dziś	9
V4 – integracja gospodarcza	10
Konwergencja realna z Europą Zachodnią	10
Beneficjenci funduszy unijnych	12
Wysoka dynamika nakładów inwestycyjnych	13
Atrakcyjne miejsce dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych	14
Na mapie światowego handlu	17
W globalnych łańcuchach wartości	19
Trzy dekady tworzenia gospodarki innowacyjnej	22
Infrastruktura usług cyfrowych	23
V4 – integracja społeczna	25
Demografia i migracje	25
Rynek pracy	27
Nierówności	28
Nauka i szkolnictwo wyższe	29
Ochrona klimatu	31
Ochrona środowiska	33

V4 – integracja w kwestiach bezpieczeństwa	35
Bezpieczeństwo	35
Bezpieczeństwo energetyczne	38
Stabilność polityczna	40
V4 – integracja polityczna	41
Stosunek do UE	41
Obszary współpracy	42
Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki	44
Bibliografia	45
Spis map, tabel i wykresów	47

Grupa Wyszehradzka – 30 lat transformacji, integracji i rozwoju

Mija 30 lat od powołania Grupy Wyszehradzkiej (tzw. V4). Bezpośrednim celem zawiązania tego nieformalnego forum współpracy regionalnej były wspólne starania państw regionu o doprowadzenie do integracji z zachodnimi organizacjami międzynarodowymi. Po pierwsze priorytetem było zapewnienie bezpieczeństwa przez wejście w strukturę Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO). Cel ten został osiągnięty w 1999 r. przez Czechy, Polskę i Węgry, a w 2004 r. przez Słowację. Po drugie wysiłki skupiały się na integracji społeczno-gospodarczej, która wyrażała się przede wszystkim dążeniem do akcesji do Wspólnot Europejskich. Wszystkie państwa V4 przystąpiły do UE w 2004 r.

Z perspektywy 2021 r. Grupa Wyszehradzka dłużej funkcjonuje w obrębie struktur współpracy europejskiej i transatlantyckiej niż poza nimi. Dlatego na przestrzeni ostatniego trzydziestolecia istnienie grupy zdominowały cele związane ze współpracą państw w transformacji ustrojowej oraz gospodarczej i konwergencją z Europą Zachodnią. Z biegiem lat Grupa okazała się wygodnym mechanizmem konsultacji stanowisk państw regionu przed obradami odpowiednich gremiów Unii Europejskiej.

Państwa wyszehradzkie współpracowały nie tylko w kwestii rozszerzenia NATO i przystąpienia do UE, lecz również w różnych obszarach reform ustrojowych i szeroko rozumianych przemian społecznych – w zakresie edukacji i nauki, kultury, rozwoju regionalnego, zapewnienia bezpieczeństwa (walki z przestępczością) czy też – z różnym powodzeniem – w kontekście infrastruktury energetycznej czy transportowej.

W niniejszej publikacji skupiliśmy się na czterech aspektach funkcjonowania Grupy Wyszehradzkiej, które stanowiły jej główną siłę napędową. Po pierwsze pokazujemy dynamikę transformacji gospodarczej i konwergencji z Zachodem. Państwa regionu weszły w okres „złotego wieku” ich rozwoju gospodarczego, który okazał się w dużej mierze odporny na negatywne uwarunkowania związane z kryzysem finansowym czy obecnym kryzysem gospodarczym spowodowanym pandemią COVID-19. Po drugie ilustrujemy zachodzące przemiany społeczne – V4 stał się lepszym miejscem dla osób wchodzących na rynek pracy niż państwa Europy Zachodniej. Wyzwaniem jednak będą znacznie gorsze na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat trendy demograficzne w Grupie Wyszehradzkiej. Po trzecie wskazujemy na aspekty przemian w obszarze polityki i bezpieczeństwa, rosnących wydatków na obronność, zmieniającej się percepcji zagrożeń wśród obywateli V4 czy kwestii bezpieczeństwa energetycznego. Po czwarte zarysowujemy również najważniejsze obszary koordynacji polityki unijnej między państwami regionu, co stało się współcześnie istotą funkcjonowania Grupy Wyszehradzkiej.

Niniejsza publikacja ilustruje ostatnie 30 lat transformacji ustrojowej i gospodarczej, powolne przemiany społeczne, stabilizację i konwergencję z Europą Zachodnią, zatrzymując się na sytuacji przed obecnym kryzysem wywołanym pandemią. Jest to punkt wyjścia do nowego wyzwania i transformacji. Za 30 lat, w 2051 r., Unia ma stać się neutralna klimatycznie. Grupa Wyszehradzka jako coraz ważniejsze centrum przemysłowe Europy, ma szansę odegrać istotną rolę w tej kolejnej transformacji.

Kluczowe liczby

z 64,2 mln do
63,9 mln

zmniejszyła się liczba osób zamieszkujących państwa V4. Obecnie to 14,3 proc. ludności UE-27, co czyni je trzecim co do wielkości rynkiem konsumenckim w Unii Europejskiej.

996 mld EUR

wyniosła wartość PKB (w cenach bieżących) w 2019 r. czterech państw V4, czyniąc region szóstą siłą gospodarczą w UE.

o 155 proc.

zwiększyła się w latach 1991-2019 wartość PKB Grupy Wyszehradzkiej wyrażona w cenach stałych.

Ponad 3-krotnie
silniej niż
w państwach UE-15

wzrosły inwestycje w środki trwałe w krajach Grupy w latach 1995-2019.

Ponad 19-krotnie
około 16-krotnie

wzrosły w latach 1991-2019 odpowiednio wartości eksportu i importu towarów państw V4.

1,44 proc. PKB

wydają państwa V4 na badania i rozwój, czyli ponad 14 mld EUR rocznie. W 2000 r. było to 2,5 mld i 0,76 proc. PKB.

o 23 proc.

zmniejszył się wolumen emisji gazów cieplarnianych w krajach UE-15 i V4 w ostatnich trzech dekadach.

Kluczowe wnioski

- Państwa Grupy Wyszehradzkiej (V4) przeszły ogromną transformację w ostatnich 30 latach. Nie tylko ponownie połączyły się z Europą Zachodnią przez struktury integracyjne UE czy NATO, lecz także dokonały skoku rozwojowego, który wyniósł je do szóstej siły gospodarczej w Europie. **W latach 1991-2019 PKB Grupy Wyszehradzkiej zwiększył się o ponad 150 proc., a jej udział w światowej gospodarce urósł do 1,4 proc.** Region wspólnie stanowi trzeci największy rynek konsumencki w UE liczący 64 mln osób. Popyt zagraniczny napędzał gospodarkę V4 i pomógł zniwelować różnice rozwojowe. Luka dochodowa między V4 a UE w XXI w. zaczęła się wyraźnie zmniejszać. **W 2019 r. PKB na mieszkańca V4 stanowił blisko 72 proc. poziomu 15 państw „starej UE” i aż 86 proc. poziomu wybranych państw Europy Południowej.**
- W tym procesie istotną rolę odegrał napływ środków inwestycyjnych z zagranicy, tak prywatnych, jak i funduszy unijnych z polityki spójności. **Bezpośrednie inwestycje zagraniczne napływały lawinowo. Ich skumulowana wartość zwiększyła się 118 razy, z 5 mld USD w 1991 r. do 565 mld USD w 2019 r. Ponadto do państw regionu trafiały środki z budżetu UE – łączne wydatki UE w czterech państwach sięgnęły 340 mld EUR lub 240 mld EUR w ujęciu netto.** Do dziś Grupa Wyszehradzka odnotowuje wyższą stopę inwestycji niż państwa „starej UE”. Atrakcyjność inwestycyjna, a szczególnie intensywny napływ BIZ, pozwoliły V4 włączyć się w globalne łańcuchy wartości, szczególnie silnie wiążąc się z gospodarką Niemiec. **W trzech dekadach Grupa Wyszehradzka stała się najważniejszym partnerem handlowym Niemiec, zarówno pod względem eksportu, jak i importu, stanowiąc półtorakrotność handlu Niemiec z Chinami.** Udział V4 w światowym eksporcie wzrósł z 1 proc. do 3,6 proc., a region od 2012 r. zaczął notować dodatnie saldo handlowe. Nastąpiła też transformacja technologiczna eksportu Grupy, w którym zaczęły dominować produkty średnio-wysokiej i wysokiej techniki.
- Chociaż nastąpiło znaczące niwelowanie różnic rozwojowych, nadal pozostają one istotne. Udział towarów wysokiej techniki jest nadal mniejszy w eksporcie V4 niż państw starej UE. Podobnie **żadne z państw nie osiągnęło jeszcze średniej UE wydatków badawczo-rozwojowych w stosunku do PKB.**
- Znaczącym wyzwaniem rozwojowym pozostaje demografia. **Liczba ludności krajów V4 zmalała przez 30 lat o 1 proc., podczas gdy populacja starej UE wzrosła o 12 proc.** Problemem jest nie tylko ujemny przyrost naturalny utrzymujący się od 2011 r., lecz również nieprzyciąganie migrantów. Liczba migrantów w dawnej piętnastce wzrosła ponad dwukrotnie od 1990 r. z 23 mln do 56 mln, a w V4 pozostała na tym samym poziomie 1,6 mln osób. Innym wyzwaniem jest aktywizacja zawodowa kobiet, która pozostaje w Grupie Wyszehradzkiej na niższym poziomie i różnica nie jest niwelowana. **Natomiast pozytywną zmianą w porównaniu do innych państw UE jest stopa bezrobocia, która od kryzysu**

finansowego jest na znacznie niższym poziomie niż w starej UE, szczególnie wśród młodych.

- Poza kwestiami rozwoju społeczno-gospodarczego dla Grupy Wyszehradzkiej kluczowa była integracja z Zachodem w wymiarze obronności. **Wstąpienie do 2004 r. wszystkich państw do NATO trwałe włączyło je w transatlantyczne struktury bezpieczeństwa.** We wszystkich państwach dominuje pozytywny stosunek do sojuszu północnoatlantyckiego. Państwa powołały w 2014 r. Wyszehradzką Grupę Bojową liczącą ponad 2 tys. żołnierzy, która pogłębia współpracę regionalną w dziedzinie bezpieczeństwa. **Wyzwaniem pozostają wydatki na obronność, które – poza Polską – wciąż nie osiągnęły pułapu 2 proc. PKB.** Poza aspektami twardego wymiaru bezpie-

czeństwa zewnętrznego, istotna była poprawa bezpieczeństwa energetycznego, a także wewnętrznego, np. spadek liczby zabójstw.

- Ostatnim, choć być może najbardziej istotnym aspektem 30-lecia, jest wypracowanie przez Grupę Wyszehradzką stałych form współpracy politycznej. **V4 stała się wygodnym narzędziem konsultacji stanowisk czterech rządów przed ich działaniami na forum unijnym, szczególnie w kwestiach budżetowych, rynku wewnętrznego, spraw zagranicznych czy migracji.** Jedyną stałą instytucją V4 pozostaje Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki działający od 2000 r., który od początku funkcjonowania rozdysponował środki sięgające 100 mln EUR na stypendia naukowe i artystyczne oraz działalność ekspercką.

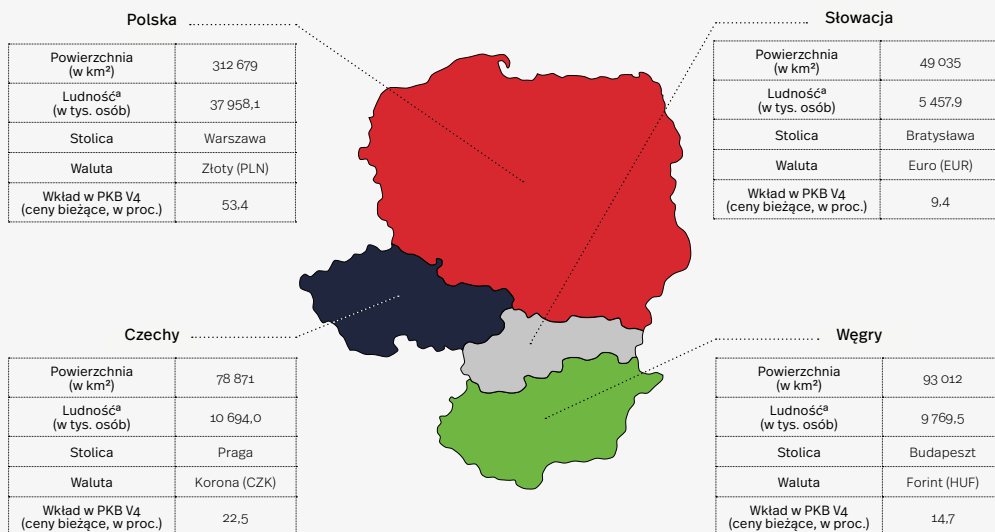
Grupa Wyszehradzka dziś

Państwa grupy V4 zajmują terytorium o wielkości 533,6 tys. km², co stanowi 12,6 proc. powierzchni UE-27, obszar nieco mniejszy niż Francja (633,2 tys. km²). W państwach Grupy Wyszehradzkiej zamieszkuje 63,9 mln osób, co stanowi 14,3 proc. ludności UE-27 i czyni je trzecim co do wielkości rynkiem konsumenckim w Unii, po Niemczech (83,2 mln) i Francji (67,1 mln). Gospodarki państw V4 mają stosunkowo wysoki udział przemysłu w wartości dodanej brutto (przewyższający średnią dla UE-27), starają się przyciągnąć inwestycje zagraniczne, niejednokrotnie konkurując w tym między sobą. W państwach V4 działa ok. 4,1 mln przedsiębiorstw niefinansowych (dane Eurostatu za 2018 r.), z czego 95,3 proc. to mikroprzedsiębiorstwa, a jedynie 0,16 proc. przedsiębiorstwa duże.

Ponadto w krajach tych funkcjonuje ok. 1,9 mln gospodarstw rolnych (dane Eurostatu za 2016 r.). Wszystkie państwa są uzależnione od importu surowców energetycznych i szukają rynków zbytu przede wszystkim w Europie Zachodniej. Ich największym partnerem handlowym są Niemcy, a jednocześnie V4 jest zdecydowanie najważniejszym partnerem handlowym Niemiec odpowiadając za 12,5 proc. importu RFN, o połowę przewyższając pod tym względem Chiny (dane z 2019 r.).

Spośród V4 jedynie Słowacja należy do strefy euro (od 1 stycznia 2009 r.), w pozostałych krajach wciąż obowiązują waluty narodowe. Od 21.12.2007 r. wszystkie cztery państwa należą do strefy Schengen. We wszystkich językiem urzędowym jest język ojczysty.

Mapa 1. Podstawowe informacje o V4

^a Dane na dzień 1.01.2020 r.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021), Rada Unii Europejskiej (2020).

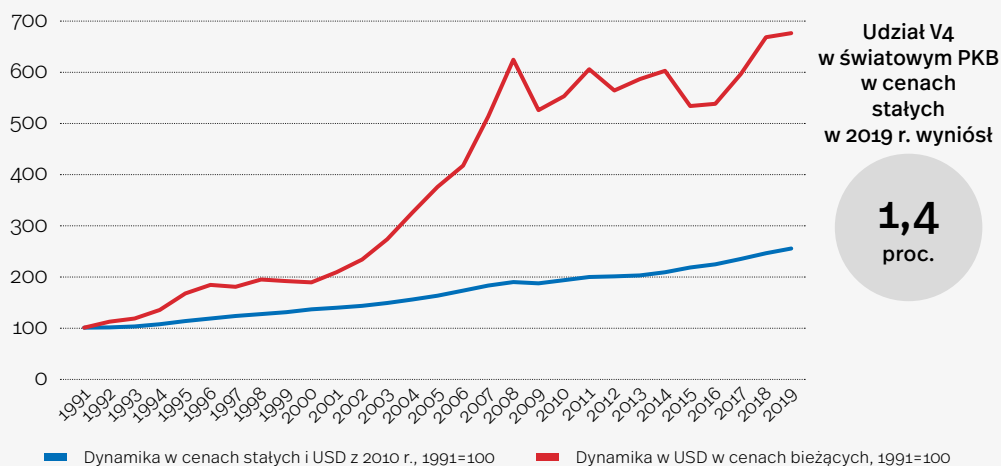
V4 – integracja gospodarcza

Konwergencja realna z Europą Zachodnią

W 2019 r. wartość PKB (w cenach bieżących) czterech państw V4 wyniosła 996 mld EUR, czyniąc region szóstą siłą gospodarczą w ówczesnej UE (po Niemczech, Francji, Wielkiej Brytanii, Włoszech i Hiszpanii). W latach 1991-2019 wartość PKB Grupy wyrażona w cenach stałych zwiększyła się o 155 proc. Najbardziej, bo ponad trzykrotnie, urosła gospodarka Polski. Wzrost gospodarczy państw

V4 skutkował rosnącą ich integracją ze światową gospodarką. W 2019 r. udział Grupy w światowej gospodarce (mierzonej wartością PKB w cenach stałych) wyniósł 1,4 proc. i był o 0,2 pkt. proc. wyższy niż w 1991 r. W okresie członkostwa w UE wyraźnie zwiększyło się znaczenie państw V4 w unijnej gospodarce – z 4,6 proc. w 2004 r. do 6,2 proc. w 2019 r. (licząc według PKB w cenach stałych).

Wykres 1. Dynamika PKB państw V4 (1991=100)

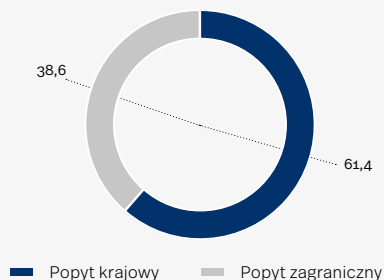

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Bank Światowy (2021).

W latach 1995-2019 wraz z postępującym rozwojem gospodarczym poszczególnych państw Grupy narastają tendencje do zmniejszania roli rolnictwa oraz systematycznego wzrostu znaczenia sektora usługowego przy zacho-

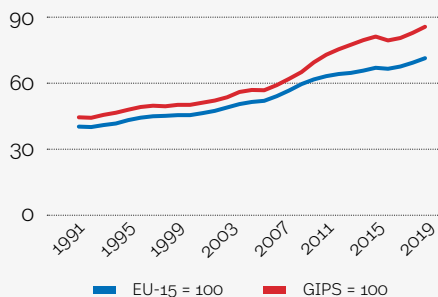
waniu istotnej roli przemysłu. Udział sektora usług w wartości dodanej brutto wytworzonej w całej gospodarce wzrósł najmocniej w Polsce (z 55,8 proc. w 1995 r. do 65,4 proc. w 2019 r.) i w Czechach (odpowiednio: z 56,6 proc. do 63,1 proc.).

➤ **Wykres 2.** Struktura PKB według źródła popytu (średnia ważona dla państw V4, w proc.)

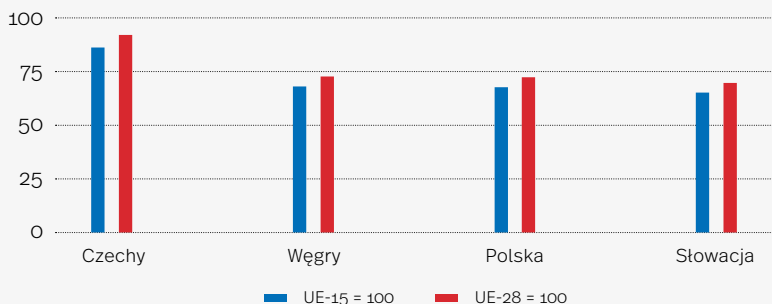
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: OECD-TIVA (2018).

➤ **Wykres 3.** Luka dochodowa państw V4 w latach 1991-2019 (PKB per capita wg PPP w cenach bieżących)

Uwaga: GIPS – Grecja, Włochy, Portugalia i Hiszpania.
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Bank Światowy (2021).

➤ **Wykres 4.** Luka dochodowa w państwach V4 w 2019 r. (PKB per capita wg PPP w cenach bieżących)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Istotnym źródłem wzrostu gospodarczego państw V4 był rosnący popyt zagraniczny. W szczególności dotyczyło to produktów wytwarzanych w silnie umiędzynarodowionych gałęziach przemysłu przetwórczego – m.in. w przemyśle motoryzacyjnym i maszynowym. Według ostatnich dostępnych danych z bazy OECD TiVA (2018), w 2015 r. popyt zagraniczny miał największe znaczenie w generowaniu PKB Węgry, Słowacji i Czech (od 48 do 44 proc.), a w Polsce 32 proc.

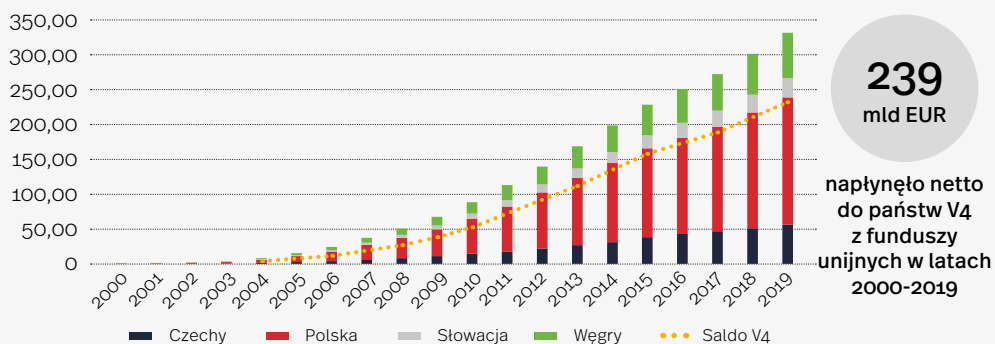
Wzrost gospodarczy państw V4 przyczyniał się do wyrównywania poziomów rozwoju tych państw i luki dochodowej dzielącej je od państw starej Unii. W latach 90. XX w. proces ten zachodził powoli. W 2000 r. wartość PKB na mieszkańca (w cenach bieżących) państw Grupy według parytetu siły nabywczej stanowiła zaledwie 45 proc. średniego poziomu dla UE-15. Zmniejszanie luki dochodowej między V4 a UE wyraźnie przyspieszyło po przystąpieniu do Unii. W 2019 r. PKB na mieszkańca V4 stanowił blisko 72 proc. poziomu państw piętnastki i aż 86 proc. poziomu krajów Europy Południowej (GIPS). W 2019 r. najmniej do nadrobienia pod względem poziomu rozwoju gospodarczego i poziomu dochodów miały Czechy. Ich PKB na mieszkańca ukształtował się na poziomie 92 proc. średniej dla państw UE-28. W pozostałych państwach Grupy udziały te były niższe i oscylowały w granicach 70-73 proc.

Beneficjenci funduszy unijnych

Konwergencję gospodarczą Europy Środkowej wspierają fundusze UE, przede wszystkim w ramach polityki spójności, która ma na celu redukcję luki dochodowej między państwami członkowskimi. Od momentu wstąpienia do Unii Europejskiej do chwili obecnej wszystkie

państwa należące do Grupy Wyszehradzkiej są beneficjentami netto środków budżetowych UE, co oznacza, że więcej ich otrzymują niż wpłacają do wspólnej kasy. **Saldo za lata 2000-2019 dla beneficjentów V4 wypada korzystnie, w tym okresie wyniosło łącznie niemal 240 mld EUR.**

➤ Wykres 5. Skumulowany napływ środków UE do państw V4 w latach 2000-2019 (w mld EUR)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: danych European Commission (2020a).

W latach 2004-2019 z budżetu UE do państw V4 przekazano łącznie ponad 327,6 mld EUR, co stanowiło 15,8 proc. skumulowanych wydatków budżetowych Unii Europejskiej w tym okresie.

Największym beneficjentem wśród członków V4 była Polska (55,2 proc. transferowanych środków). Udział pozostałych państw wyszehradzkich był znacznie mniejszy: Węgry otrzymały 19,6 proc., Czechy – 17,0 proc. i Słowacja – 8,2 proc. Państwa

V4 jeszcze przed akcesją otrzymywały wsparcie z budżetu UE w formie funduszy przedakcesyjnych – z tego tytułu pozyskały środki w łącznej kwocie ponad 7 mld EUR.

Największe środki finansowe rozdysponowane w latach 2004-2019 z budżetu UE napłynęły do państw V4 z tytułu polityki spójności (207,6 mld EUR) i wspólnej polityki rolnej (102,7 mld EUR).

W latach 2004-2019 do V4 trafiło: **30,6 proc.** wydatków UE przeznaczonych na politykę spójności i **11,6 proc.** na wspólną politykę rolną

Przez 15 lat członkostwa w UE państwa Grupy Wyszehradzkiej wpłaciły do unijnego budżetu

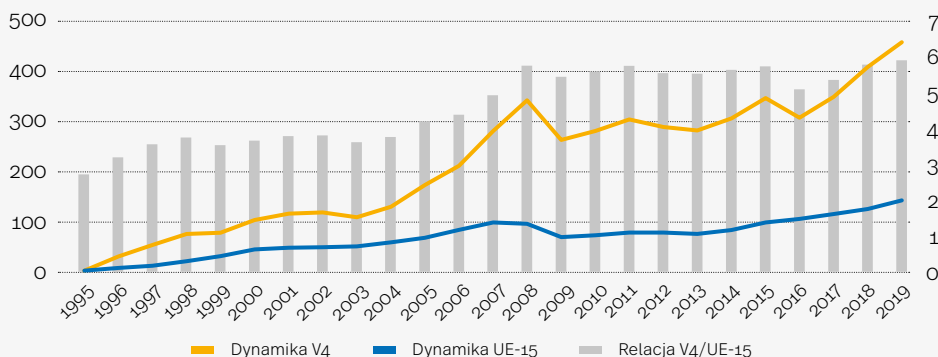
92,4 mld EUR, co stanowiło ok. 5,5 proc. całości wpływów budżetowych UE w tym okresie.

Wysoka dynamika nakładów inwestycyjnych

Dostęp do funduszy europejskich przyczyniał się do ożywienia aktywności inwestycyjnej na obszarze V4. **Inwestycje w środki trwałe w krajach Grupy wzrosły w latach 1995-2019 ponad trzy-**

krotnie silniej niż w państwach UE-15, odpowiednio o 369,8 proc. i 116,3 proc. w cenach bieżących w EUR. W 1995 r. inwestycje Grupy odpowiadały 3,1 proc. ponoszonych w UE-15, a w 2019 r. już 6,8 proc.

▼ **Wykres 6.** Dynamika nakładów inwestycyjnych państw V4 i UE-15 (1995=100, lewa oś) oraz inwestycje V4 jako proc. nakładów UE-15 (prawa oś)

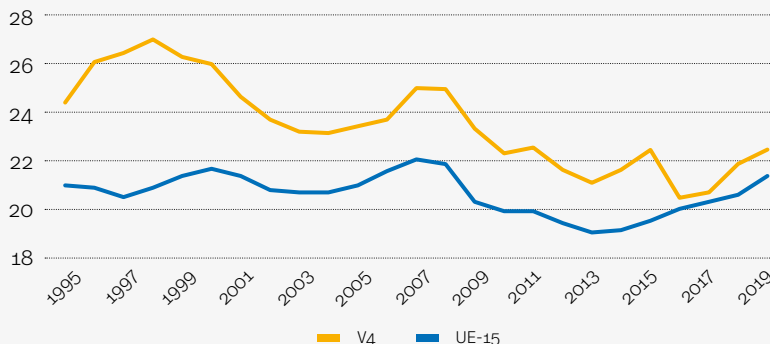

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Grupa V4 wykazywała przewagę nad UE-15 także w zakresie stopy inwestycji, tj. relacji nakładów inwestycyjnych do PKB. Średnio w latach 1995-2019 stopa inwestycji ukształtowała się w V4 na poziomie 23,5 proc. wobec 20,6 pkt. proc.

w UE-15. Warto jednak zaznaczyć, że w ostatnich latach przewaga ta wyraźnie zmalała: z około 6 p.p. w szczytowym okresie transformacji gospodarczej V4 (w latach 1997-1998) do zaledwie 0,4-1,2 pkt. proc. w latach 2016-2019.

▼ **Wykres 7.** Stopa inwestycji w państwach V4 i UE-15 (średnia ważona, w proc.)

Średnio w latach 1995-2019 stopa inwestycji ukształtowała się w V4 na poziomie

23,5
proc.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Atrakcyjne miejsce dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Istotnym zewnętrznym źródłem wspomagania transformacji gospodarczej w państwach V4 był napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). W roku utworzenia Grupy (1991) ogólna wielkość tego napływu była jeszcze niewielka (według UNCTAD (2021) 2,4 mld USD do wszystkich członków), jednak szybko rosta,

przekraczając 25 mld USD w roku akcesji do UE. Rekordową wartość 38,2 mld USD osiągnęła w 2007 r., poprzedzającym wybuch globalnego kryzysu finansowego i gospodarczego. **W 2019 r. napłynęło do V4 28,5 mld USD w formie BIZ, co odpowiadało 7,3 proc. napływu do UE-15 (387,8 mld USD).**

Skumulowana wartość napływających BIZ w latach 1991-2019 zwiększyła się

z **4,8** mld USD

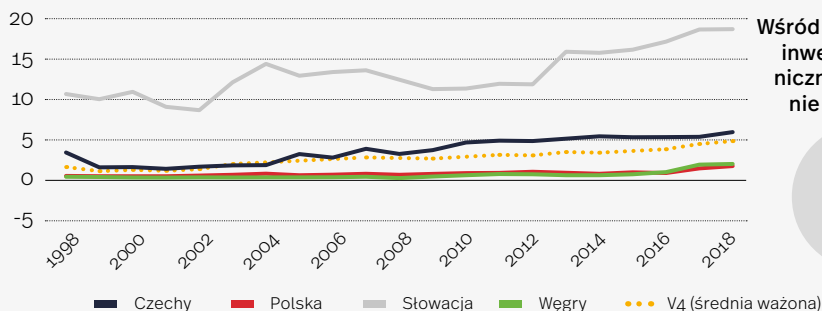
tj. **118** razy

do **564,8**
mld USD

W następstwie intensywnego napływu BIZ lawinowo rosły zobowiązania państw V4 z tego tytułu, tzw. skumulowana wartość napływających BIZ (*inward stock*). W latach 1991-2019 zwiększyły się z 4,8 mld USD do 564,8 mld USD, tj. 118 razy, a w relacji do zobowiązań UE-15 – z 0,5 proc. do 5,5 proc. Największy udział w ogólnych zobowiązaniach Grupy z tytułu napływu BIZ w końcu 2019 r. miała Polska (41,9 proc.), a następnie Czechy (30,2 proc.), Węgry (17,3 proc.) i Słowacja (10,6 proc.).

BIZ napływające do państw V4 pochodziły głównie z obszaru UE-15 (ok. 80 proc. ogółu zobowiązań według stanu na koniec 2018 r.), w tym w dużej mierze z Niemiec (16 proc.) (WIIW, 2021). Udział napływu z UE był stosunkowo stabilny w całym analizowanym okresie od 1998 r., podczas gdy udział Niemiec zdecydowanie malał (w 2018 r. był o 13,6 pkt. proc., tj. niemal o połowę niższy niż na początku okresu).

▼ Wykres 8. Powiązania inwestycyjne państw V4 w zakresie napływu BIZ (zobowiązania wobec pozostałych członków Grupy wobec ogółu zobowiązań, w proc.)

Wśród napływających inwestycji zagranicznych udział V4 nie przekraczał

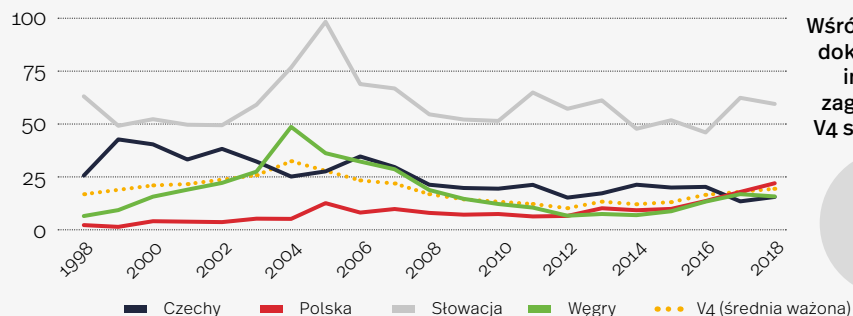
5
proc.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: WIIW (2021).

Stosunkowo niewielka – choć wyraźnie rosnąca – była rola napływu wewnątrzgrupowego w ogólnych zobowiązaniach V4 z tytułu BIZ.

Ich udział zwiększył się z 1,4 proc. w 1998 r. do 4,9 proc. w 2018 r., przy czym cechowało go znaczne zróżnicowanie między państwami członkowskimi.

▼ Wykres 9. Powiązania inwestycyjne państw V4 w zakresie odpływu BIZ (należności od pozostałych członków Grupy względem ogółu należności, w proc.)

Wśród kierunków dokonywanych inwestycji zagranicznych V4 sięga udziału

19
proc.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: WIIW (2021).

Należności V4 z tytułu BIZ
(outward stock, czyli inwestycje
wychodzące z V4)
zwiększyły się

z **0,4** mld USD w 1991 r.

do **108,7** mld USD, w 2019 r.

Ze względu na fazę rozwoju gospodarczego dla państw Grupy Wyszehradzkiej ciągle ważniejszy jest napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych niż ich własne zaangażowanie inwestycyjne za granicą. Według stanu na koniec 2019 r. ich zobowiązania z tytułu napływu BIZ były ponad pięciokrotnie wyższe od należności z tytułu odpływu. Dla porównania w krajach UE-15 poziom zobowiązań i należności był zbliżony; te ostatnie przeważały o blisko jedną czwartą. **Niemniej należności Grupy z tytułu BIZ (outward stock) zwiększyły się z zaledwie 0,4 mld USD w 1991 r. do 108,7 mld USD w 2019 r.** Mimo tego w końcu okresu stanowiły równowartość tylko 0,8 proc. należności wykazywanych przez państwa UE-15.

Jako miejsce lokalizacji BIZ odpływających z państw Grupy kraje UE-15 nie odgrywały tak dominującej roli jak w przypadku pochodzenia inwestycji napływających do V4. Według stanu na koniec 2018 r. udział UE-15 w ogólnych należnościach V4 z tytułu BIZ wynosił 45,3 proc., wobec sięgającego 80 proc. udziału w zobowiązaniach. Cechujące wielu początkujących inwestorów zagranicznych nastawienie na inwestowanie głównie w krajach sąsiednich sprzyjało natomiast lokalizowaniu BIZ z V4 w pozostałych państwach Grupy. **Udział należności z tytułu wewnątrzgrupowego odpływu BIZ w ogólnych należnościach V4 z tego odpływu wynosił 19,2 proc. w końcu 2018 r.**

Na mapie światowego handlu

W latach 1991-2019 wartość eksportu towarów państw V4 wzrosła ponad 19-krotnie, a importu – ponad 16-krotnie. Było to efektem m.in. zachodzącej transformacji systemowej gospodarek tych państw, ich uczestnictwa w procesach integracji gospodarczej, a także napływu BIZ, a w konsekwencji włączenia się V4 w globalne łańcuchy dostaw. **W rezultacie**

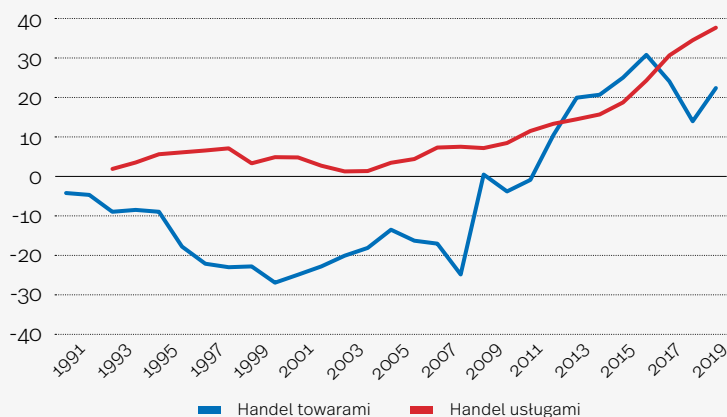
zwiększył się stopień ich integracji ze światowym systemem handlu. Udział V4 w światowym eksporcie w latach 1991-2019 wzrósł z 1,0 proc. do 3,6 proc., a w imporcie – z 1,1 proc. do 3,4 proc. Największy awans tych państw w światowym handlu miał miejsce przed ich przystąpieniem do UE i w pierwszych pięciu latach członkostwa (2004-2008).

▸ Wykres 10. Dynamika zmian handlu towarami państw V4 (1991=100)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: UNCTADStats (2021).

▸ Wykres 11. Saldo w handlu towarami i usługami państw V4 (w mld EUR)

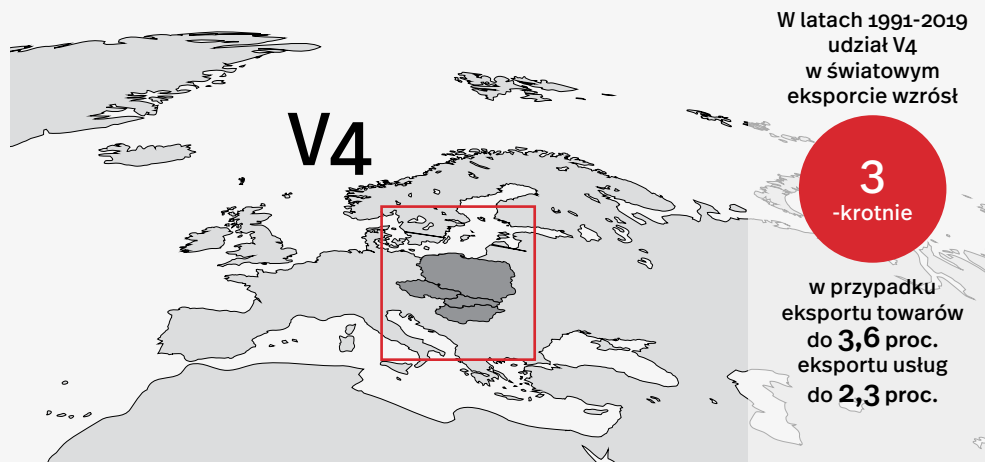
Uwaga: dane o handlu usługami za lata 1993-2009 według BPM5, a za lata 2010-2019 według BPM6, brak danych za lata 1991-1993.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: UNCTADStats (2021).

Mniej dynamicznie rozwijał się handel usługami państw V4. Jednakże w latach 1993-2019 zwiększyło się ich znaczenie w światowym

handlu. W 2019 r. państwa V4 odpowiadały za 2,3 proc. globalnego eksportu usług i za 1,7 proc. ich importu.

↘ **Mapa 2. Udział V4 w światowym handlu towarami (w proc.)**

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: UNCTADStats (2021).

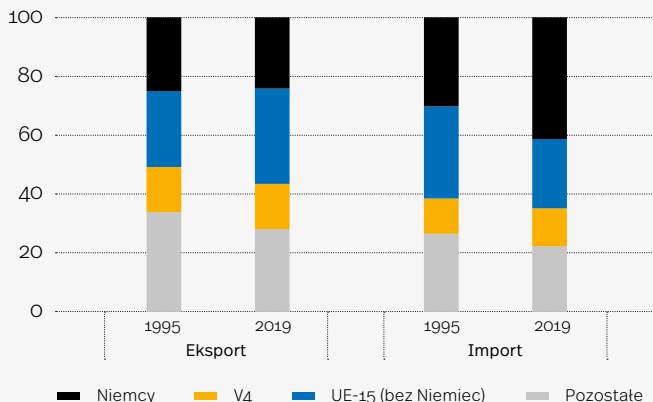
Duży popyt na dobra pośrednie i inwestycyjne związane z transformacją strukturalną gospodarek V4 oraz napływającymi bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi był głównym czynnikiem utrzymującego się przez lata ujemnego salda obrotów towarowych państw V4. **Trwała nadwyżka obrotów jest notowana dopiero od 2012 r.** Największy wkład w generowanie dodatniego salda mają Czechy – w 2019 r. odpowiadały za blisko 80 proc. jego wartości. **Z kolei w analizowanym okresie stale dodatnie było saldo w handlu usługami.** Tylko latach 2015-2019 jego wartość zwiększyła się ponad dwukrotnie, do 38 mld EUR (tj. o 68 proc. więcej niż nadwyżka w handlu towarami).

Choć znaczenie Niemiec w handlu towarami państw V4 zmalało, ten kraj nadal jest największym rynkiem zbytu towarów produkowanych w V4 oraz największym dostawcą towarów do tych państw. W 2019 r. na rynek niemiecki trafiło ponad

28 proc. eksportu państw V4. **Członkostwo w UE przyczyniło się z kolei do wyraźnego ożywienia handlu między państwami V4. Skutkowało to wzrostem udziału handlu wewnątrzgrupowego.** W 2019 r. wewnątrz Grupy odbywało się ponad 15 proc. całego jej eksportu towarów.

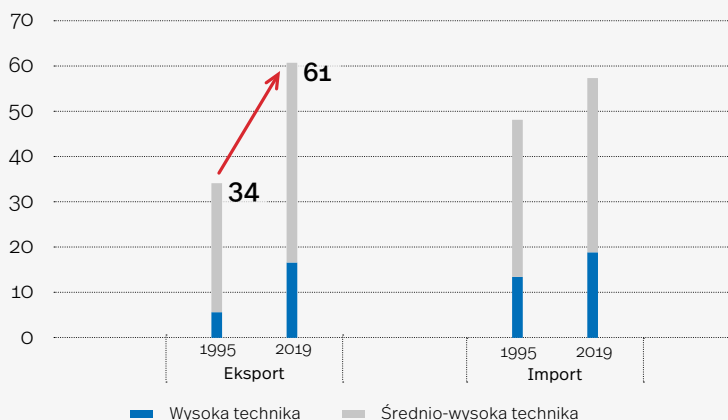
W badanym okresie zaszły korzystne zmiany struktury towarowej eksportu państw Grupy. Zmalało znaczenie produktów niskiej oraz średnio-niskiej techniki, wzrost zaś udział produktów średnio-wysokiej, wytwarzanych w tych działach przetwórstwa przemysłowego, do których napłyneło najwięcej BIZ (m.in. przemysł motoryzacyjny, produkcja maszyn i urządzeń). W 2019 r. produkty średnio-wysokiej techniki odpowiadały za 44 proc. eksportu Grupy. **Trzykrotnie zwiększyło się znaczenie produktów wysokiej techniki,** jednak ich udział w eksporcie państw V4 był nadal niższy niż w państwach UE-15. W 2019 r. wyniósł on 16,7 proc. wobec 21,4 proc. dla UE-15.

Wykres 12. Główni partnerzy V4 w handlu towarami

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: WITS-Comtrade (2021).

Wykres 13. Udział produktów wysokiej i średnio-wysokiej techniki w eksporcie V4 (średnia ważona, w proc.)

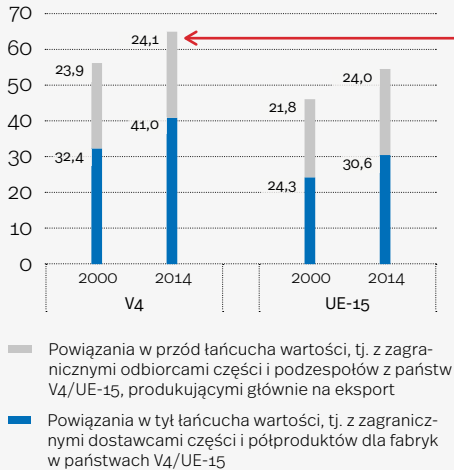
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: WITS-Comtrade (2021).

W globalnych łańcuchach wartości

Od początku lat 90. XX w. państwa V4 za sprawą napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych włączyły się w procesy fragmentacji produkcji, stając się częścią globalnych łańcuchów dostaw (GVC). Według ostatnich dostępnych danych z bazy WIOD Release 2016, w 2014 r. wskaźnik udziału tych państw w GVC wyniósł

65 proc. Oznaczało to, że blisko 2/3 eksportu towarów i usług V4 było efektem zaangażowania przedsiębiorstw w globalnych łańcuchach wartości. Było to o ok. 10 pkt. proc. więcej w UE-15. Najbardziej umiędzynarodowiony był eksport Węgier, Czech i Słowacji (wskaźnik GVC oscylował wokół 70 proc.), a najmniej – Polski (58,6 proc.).

➤ **Wykres 14.** Wskaźniki udziału państw V4 i UE-15 w GVC (średnia ważona, w proc. eksportu brutto towarów i usług)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: WIOD (2016).

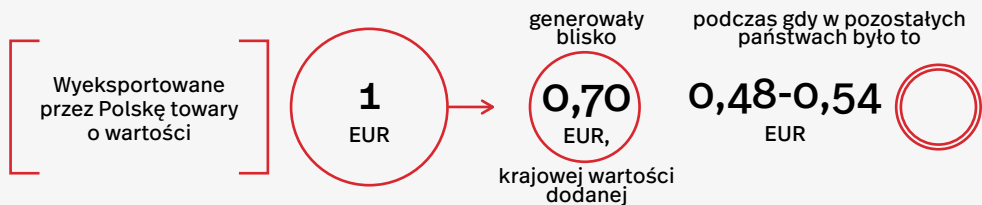
➤ **Wykres 15.** Zaangażowanie V4 w GVC w 2014 r. (w proc. eksportu brutto towarów i usług)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: WIOD (2016).

Węgry, Słowacja i Czechy miały wyraźnie silniejsze powiązania w tył łańcuchów wartości (tj. z zagranicznymi dostawcami części i półproduktów do produkcji) niż Polska. Oznaczało to, że eksport tych trzech państw w większym stopniu polegał na zagranicznej wartości dodanej niż polski. Wśród państw V4 Polska wykazywała

z kolei najsłabsze powiązania w przód łańcuchów wartości, tj. z zagranicznymi odbiorcami polskich części i podzespołów produkującymi na eksport. Inaczej mówiąc dla polskiego eksportu duże znaczenie miała wartość dodana docierająca do zagranicznych odbiorców w sposób pośredni, przez inne kraje.

Niemcy i państwa V4 stały się jednym z centrów przetwórstwa przemysłowego Europy. RFN była zarówno największym dostawcą wkładu zagranicznego do eksportu państw Grupy, jak też największym eksporterem wartości dodanej wytworzonej w V4. Sercem tego centrum

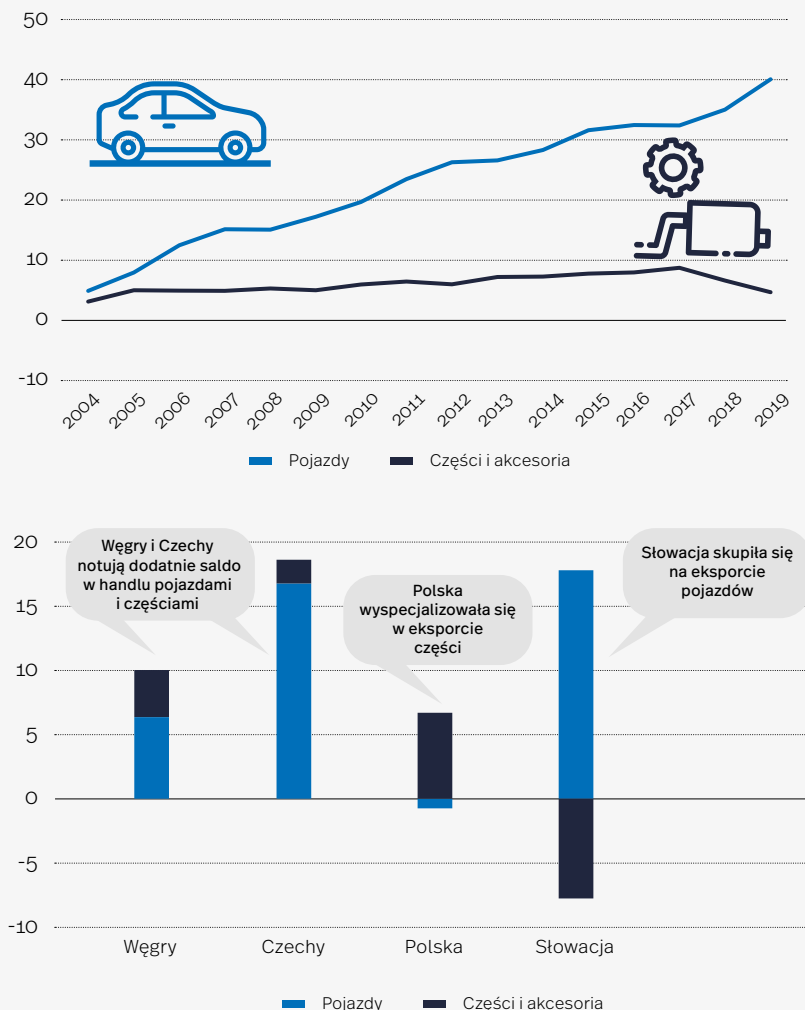
są Niemcy, mając wśród pozostałych krajów najstarsze powiązania w tył łańcucha wartości i najsilniejsze w wpród tego łańcucha (Stehrer, Stöllinger, 2015).

Jedną z branż, która swój dynamiczny rozwój zawdzięcza włączeniu się w globalne łańcuchy

dostaw przez BIZ jest przemysł motoryzacyjny. Stał się ważną częścią gospodarek państw V4, generując ponad 3 proc. ich PKB. W rzeczywistości, ze względu na dużą skalę kooperacji z innymi branżami, wpływ przemysłu na gospodarki V4 jest znacznie większy. **W okresie członkostwa w UE blisko 10-krotnie zwiększyła się nadwyżka w handlu pojazdami państw V4,**

przy stale utrzymującym się dodatnim saldzie w handlu częściami i akcesoriami motoryzacyjnymi. Słowacja stała się ważnym eksporterem samochodów, produkowanych w większości z importowanych części i podzespołów. Polska wyspecjalizowała się głównie w eksporcie części i podzespołów oraz autobusów. Produkcję części rozwinęły też Węgry i Czechy.

➤ **Wykres 16.** Saldo w handlu państw V4 wyrobami przemysłu motoryzacyjnego (w mld EUR)

Uwaga: średnia V4 jest średnią ważoną.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat-Comext (2021).

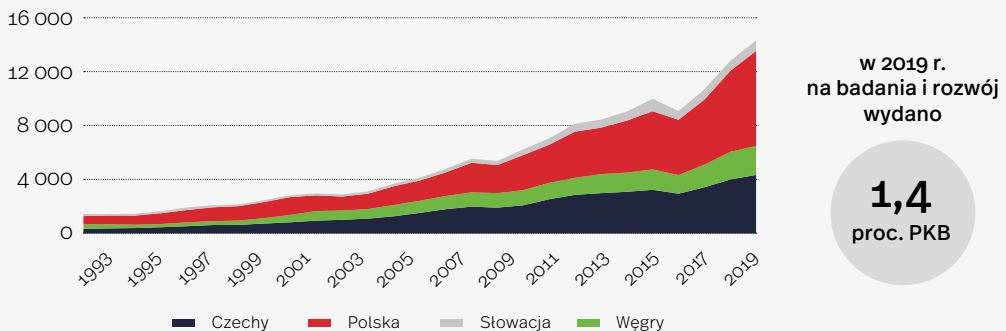
Trzy dekady tworzenia gospodarki innowacyjnej

Wydatki na badania i rozwój są jedną z najważniejszych kategorii wskazujących na rozwój technologiczny i perspektywy gospodarcze krajów. Grupa Wyszehradzka startowała na początku lat 90. ze stosunkowo niskiego poziomu tego typu wydatków. Wraz z transformacją gospodarczą państwa V4 zaczęły dynamicznie nadrobić dystans do średniej unijnej i systematycznie zwiększały wartość wydatków badawczo-rozwojowych nie tylko w wartościach bezwzględnych, ale także w relacji do PKB. Wprawdzie żadne z państw V4 nie osiągnęło w 2019 r. relacji wydatków na B+R do PKB na

poziomie średniej UE (2,2 proc. PKB), jednak wszystkie istotnie zmniejszyły ten dystans. Czechy są pod tym względem regionalnym liderem, zmniejszyły tę lukę z 0,7 pkt. proc. w 2000 r. do 0,26 pkt. proc. obecnie, Polska – z 1,17 pkt. proc. w 2000 r. do 0,88 pkt. proc. W państwach V4 rosło też zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej. W 2019 r. było 321 tys. pracowników naukowo-badawczych, ponad dwukrotnie więcej niż na początku wieku. Średnie tempo wzrostu wartości wydatków na B+R wynosiło w latach 1993-2019 9,2 proc., a tempo wzrostu zatrudnienia 4,4 proc. od 2000 r.

Wykres 17. Wartość wydatków na badania i rozwój w państwach V4 (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

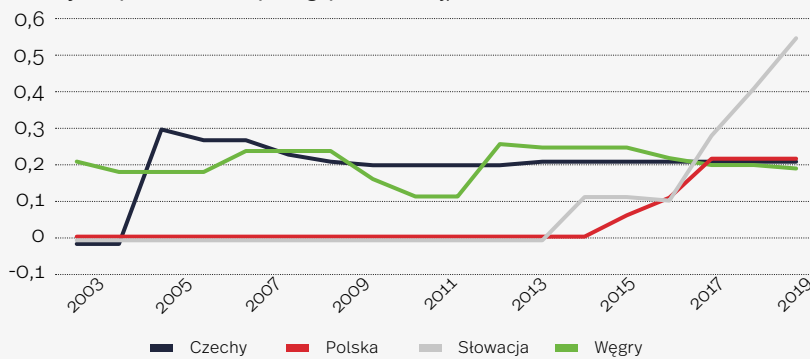
W ostatnich latach istotnym elementem konkurowania o przyciągnięcie działalności badawczo-rozwojowej stały się systemy podatkowe. Państwa wprowadzają różnego rodzaju ulgi,

odliczenia oraz specjalne warunki dla centrów badawczo-rozwojowych, w celu przyciągnięcia działalności innowacyjnej do kraju (Święcicki, 2019). V4 nie jest pod tym względem wyjątkiem,

a cel w postaci dogonienia zamożniejszych krajów Europy Zachodniej powoduje, że zastosowane ulgi są w nich stosunkowo wysokie. **Liderem pod tym względem jest Słowacja, gdzie wsparcie dla MSP jest drugie najwyższe w państwach OECD (po Kolumbii) a w przypadku dużych firm najwyższe w tej grupie.** Poziom

wsparcia jest zróżnicowany w zależności od wielkości firmy (inny dla MSP, inny dla dużych firm) i w zależności od tego, czy firma przynosi zyski czy rozlicza straty – jednak w niemal wszystkich tych sytuacjach poziom wsparcia podatkowego w V4 jest powyżej mediany dla państw OECD.

» **Wykres 18.** Wsparcie podatkowe dla małych i średnich firm, przynoszących zyski w państwach Grupy Wyszehradzkiej (wartość wskaźnika 1-B index czyli implikowana stopa ulgi podatkowej)

Uwaga: wartość 1 oznacza, że 100 proc. wydatków na badania i rozwój zmniejsza wielkość zapłaconego podatku dochodowego, wartość 0, że wydatki te nie wpływają na wysokość podatku (Warda, 2002; OECD, 2018).

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych OECD.

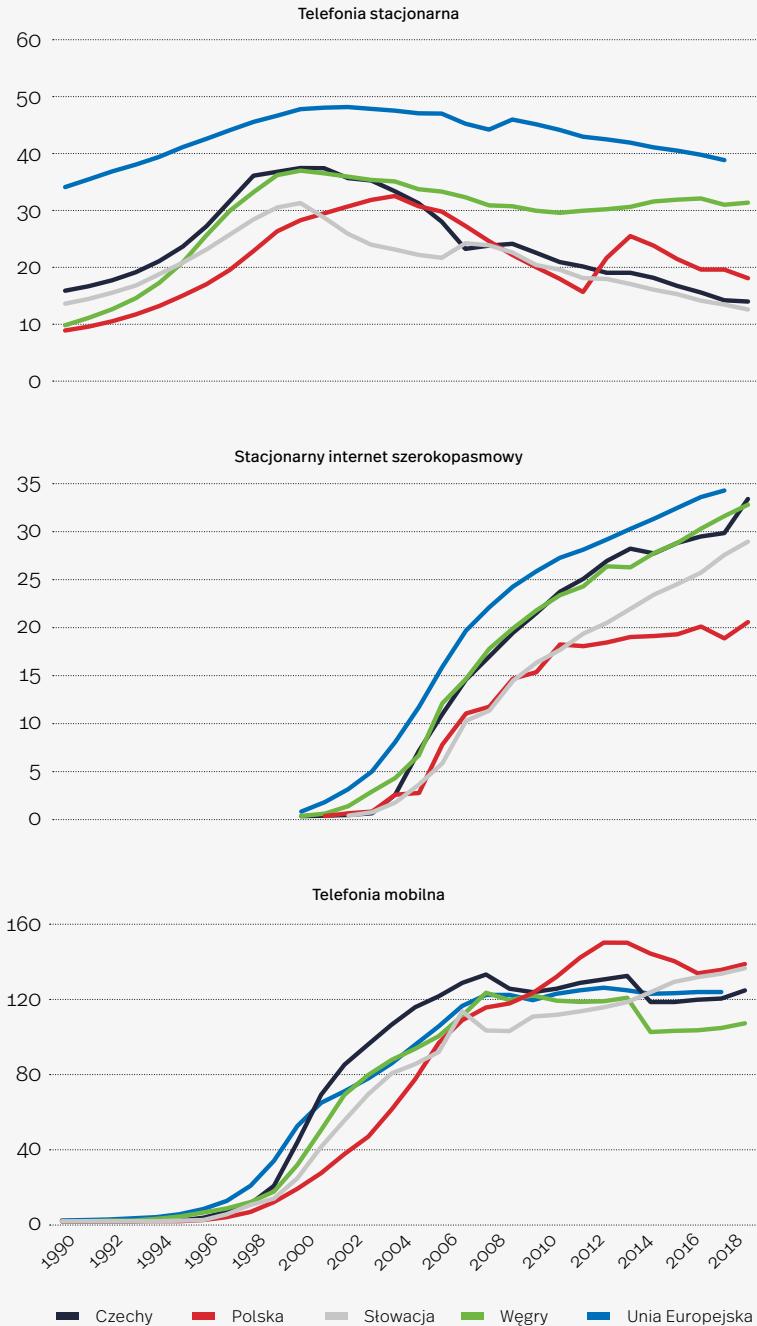
Infrastruktura usług cyfrowych

Grupa Wyszehradzka wkraczała w lata 90. będąc znacząco w tyle w stosunku do państw Europy Zachodniej pod względem infrastruktury nowoczesnych technologii. Liczba abonentów telefonii stacjonarnej w Czechach w przeliczeniu na 100 mieszkańców była o ponad połowę niższa od średniej dla Unii Europejskiej. Penetracja infrastrukturą telefoniczną jest o tyle istotna, że stanowiła bazę dla rozwoju internetu szerokopasmowego, gdzie przez dłuższy czas dominowały technologie oparte na miedzianych łączach telefonicznych. O ile jednak penetracja telefonii stacjonarną pozostała w krajach V4 znacznie poniżej przeciętnego poziomu w Unii Europejskiej, o tyle w zakresie szerokopasmowego internetu

stacjonarnego państwa te zmniejszyły dystans. Z kolei gdy weźmie się pod uwagę kompleksowe miary dostępu do sieci, to w 2020 r. Węgry i Polska osiągnęły już wartości powyżej średniej unijnej (na podstawie wyników *Digital Economy and Society Index*).

Dużym sukcesem jest rozwój sieci komórkowych. Ta infrastruktura w mniejszym stopniu była zależna od dziedzictwa komunizmu, obywatele omawianych krajów z dużym entuzjazmem przyjmowali technologie mobilne, a liczba aktywnych kart SIM w przeliczeniu na liczbę mieszkańców nie odbiegała od średniej UE, a w Polsce należała nawet do najwyższych w całej Wspólnocie.

Wykres 19. Penetracja wybranych technologii w krajach V4 w latach 1990-2019 (liczba subskrypcji na 100 mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Bank Światowy (2021).

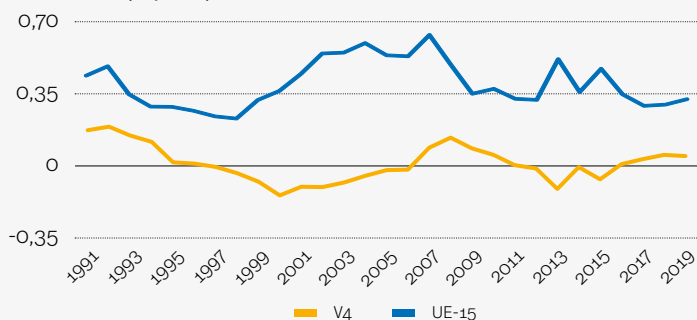
V4 – integracja społeczna

Demografia i migracje

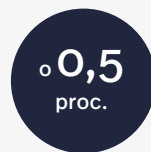
Sytuacja demograficzna Grupy Wyszehradzkiej jest gorsza niż w krajach starej Unii. W latach 1991-2020 liczba ludności państw V4 spadła o ok. 0,5 proc., z 64 172 tys. do 63 879 tys. (dane z 1.01 każdego roku). W tym samym czasie liczba mieszkańców UE-15 nieprzerwanie rosła, a wzrost w latach 1991-2020 wyniósł 12 proc. Na tę rozbieżność miało

wpływ kilka czynników. Po pierwsze na negatywny bilans V4 wpłynął ujemny przyrost naturalny w latach 1996-2007 i 2011-2019 (w całym badanym okresie wartość wskaźnika na Węgrzech była niedodatnia). Przyrost naturalny w państwach starej Unii był ujemny dopiero od 2017 r. W obu obszarach trend spadkowy trwa od kryzysu finansowego w 2008 r.

Wykres 20. Zmiana populacji Grupy Wyszehradzkiej i krajów starej Unii w latach 1991-2019 (w proc.)

Populacja państw V4 zmniejszyła się w ciągu ostatnich 30 lat

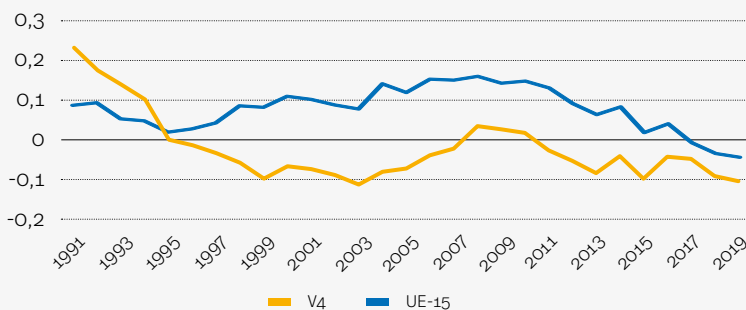

liczba mieszkańców UE-15 nieprzerwanie rosła

Uwaga: punkty danych odnoszące się do zmiany populacji obrazują zmiany w danym roku.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Wykres 21. Przyrost naturalny w latach 1991-2019 dla Grupy Wyszehradzkiej i krajów starej Unii (w proc.)

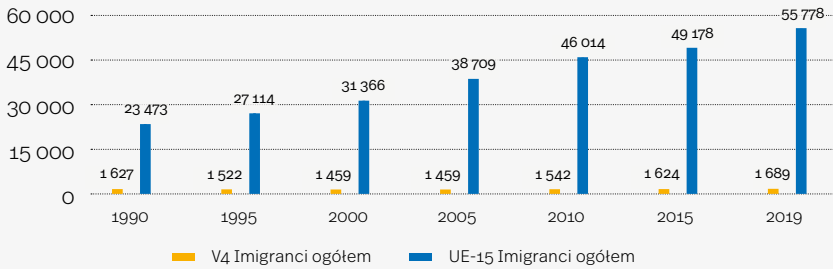

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Po drugie na sytuację demograficzną w istotnym stopniu poza urodzeniami i zgonami wpływały również ruchy migracyjne. W latach 1990-2019 trendy migracyjne w krajach V4 i Unii

były zasadniczo odmienne. **Liczba migrantów zamieszkujących kraje starej Unii wzrosła w tym okresie ponad dwukrotnie, tymczasem w krajach V4 niemal się nie zmieniła.**

▸ **Wykres 22.** Liczba migrantów ogółem zamieszkujących w połowie danego roku w krajach starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w tys.)

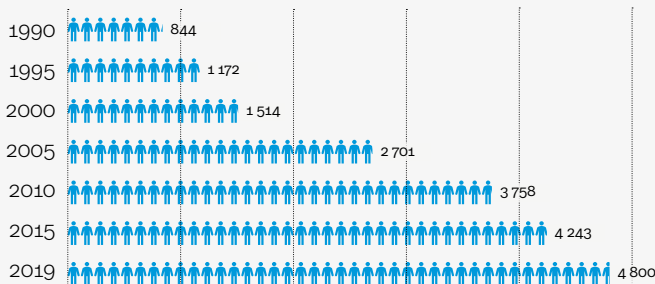

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: United Nations Global Migration Database (2021).

O ile populacja migrantów z Czech, Polski, Słowacji i Węgier mieszkających na terenie krajów piętnastki wzrosła w tym czasie niemal sześciokrotnie, o tyle mieszkańców starej Unii na terenie krajów wyszehradzkich było więcej zaledwie o 1/3. Należy pamiętać, że opisujemy tu dane dla grup, których potencjał ludnościowy zasadniczo się różni (ok. 64 mln mieszkańców V4 wobec ponad 410 mln mieszkańców UE-15). Oznacza to, że w przypadku krajów wyszehradzkich migracja do krajów starej Unii była jednym z kluczowych trendów, a w konsekwencji

jednym z fundamentów szerszej przemiany społeczno-gospodarczej ostatnich trzydziestu lat. Jak wynika z analiz Międzynarodowego Funduszu Walutowego, migrowali głównie ludzie młodzi i dobrze wykształceni, co negatywnie wpłynęło na rynek pracy i produktywność gospodarki w krajach, z których wyjeżdżali. W przypadku mieszkańców piętnastki przenosiny nad Dunaj, Wełtawę lub Wisłę były raczej przejawem jednostkowych sytuacji życiowych, bez większego znaczenia dla makrostruktury społecznej w tych krajach.

▸ **Wykres 23.** Liczba migrantów z krajów V4 zamieszkujących w połowie danego roku w krajach starej Unii (w tys.)

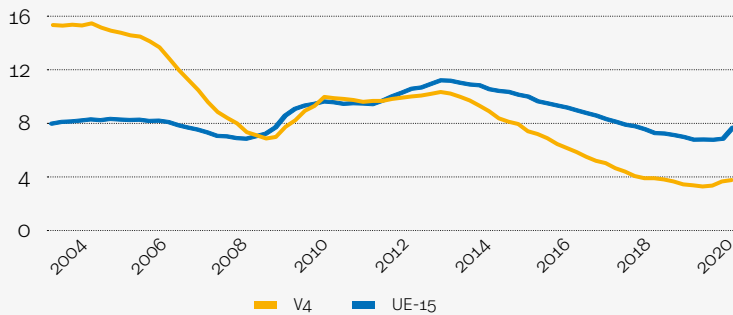
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: United Nations Global Migration Database (2021).

Rynek pracy

Kolejnym obszarem, w którym w minionych trzydziestu latach zaszły radykalne zmiany, jest rynek pracy. W latach 2003-2004 stopa bezrobocia w krajach V4 była prawie dwukrotnie wyższa niż

w krajach starej Unii (15,4 proc. wobec 8 proc.). **Od początku kryzysu finansowego w 2008 r. państwa Grupy Wyszehradzkiej gwałtownie zmniejszyły poziom bezrobocia do niecałych 4 proc.**

▸ **Wykres 24.** Kwartalna stopa bezrobocia w latach 2003-2020 dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)

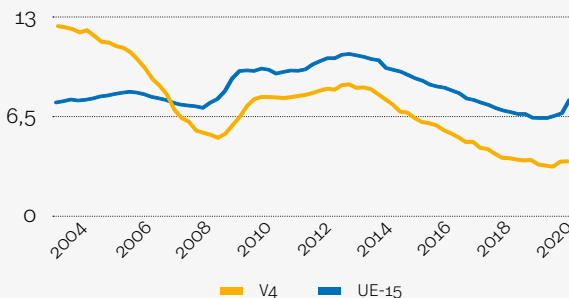
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Lata kryzysu finansowego 2008-2010 wpłynęły na wzrost liczby osób pozostających bez pracy. W tym okresie rynek pracy w państwach V4 gwałtowniej zareagował na sytuację gospodarczą. W 2010 r. stopa bezrobocia przekroczyła średni poziom starej Unii (ok. 10 do 9,6 proc.). Gdy w konsekwencji kryzysu finansowego wybuchł kryzys finansów publicznych i gospodarczy, jego

konsekwencje silniej odczuły rynki pracy w bogatszych krajach – największe skutki przypadają na lata 2012-2014. **Rynek pracy w państwach V4 po 2010 r. stał się bardziej odporny na efekty kryzysów niż w starej Unii.**

Od 2012 r. stopa bezrobocia w państwach V4 pozostaje niezmiennie niższa niż w krajach starej Unii. Także w trakcie pandemii wyższy wzrost

▸ **Wykres 25.** Kwartalna stopa bezrobocia osób w wieku 15-24 w latach 2003-2020 dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)

W V4 stopa bezrobocia wśród młodych była o ponad połowę niższa i wyniosła

3,6
proc.
Stan na rok 2020 r.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

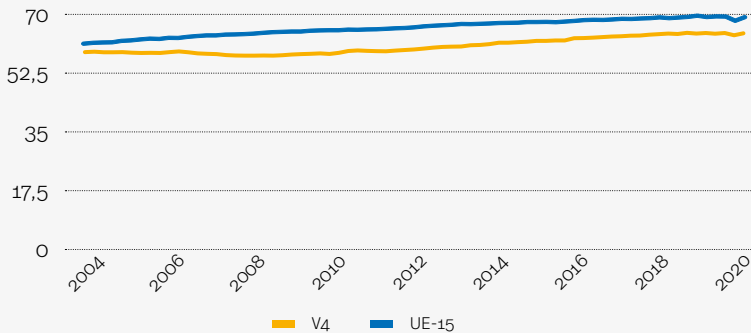
stopy bezrobocia odnotowano w UE-15 (z poziomu 6,8 do 7,7 proc.), gdy w Grupie Wyszehradzkiej odsetek liczby bezrobotnych w III kwartale 2020 r. wyniósł jedynie ok. 3,6 proc.

Sytuacja młodych mieszkańców V4 na rynku pracy jest lepsza niż ich rówieśników w krajach starej Unii. Stopa bezrobocia wśród osób między 18. a 24. rokiem życia w V4 od 2007 r. jest niższa niż w starej Unii. Także w czasie pandemii sytuacja młodych ludzi w państwach

Grupy nie pogorszyła się tak jak w krajach Europy Zachodniej.

Inny obraz rysuje się jednak w przypadku aktywności zawodowej kobiet. W latach 2003-2020 wskaźnik ten poprawił się zarówno w Grupie, jak i starej Unii. Od początku badanego okresu kobiety są bardziej aktywne zawodowo w krajach starej Unii. Dynamika zmian na przestrzeni lat była jednak zbliżona, dlatego wciąż luka między V4 a UE-15 pozostaje widoczna.

▸ **Wykres 26.** Aktywność zawodowa kobiet w latach 2003-2020 dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Nierówności

Wskaźnik Giniego – choć niedoskonały – jest ciekawym miernikiem nierówności społecznych, dającym możliwości porównania państw. **Sytuacja w państwach V4 w latach 2010-2019 pod względem tego wskaźnika rozwijała się niejednorodnie**, dwa kraje – Słowacja i Czechy – w całym omawianym okresie notowały najniższe wartości wśród analizowanych państw. W tym samym czasie Polska i Węgry doświadczały innych zjawisk. Na Węgrzech, które w 2010 r. były państwem o najniższym wskaźniku Giniego, odnotowano najwyższy wzrost w grupie V4 i UE-15 (podobnie jak w Luksemburgu). **Natoomiast Polska osiągnęła jeden z największych spadków wskaźnika (obok Słowacji i Irlandii).**

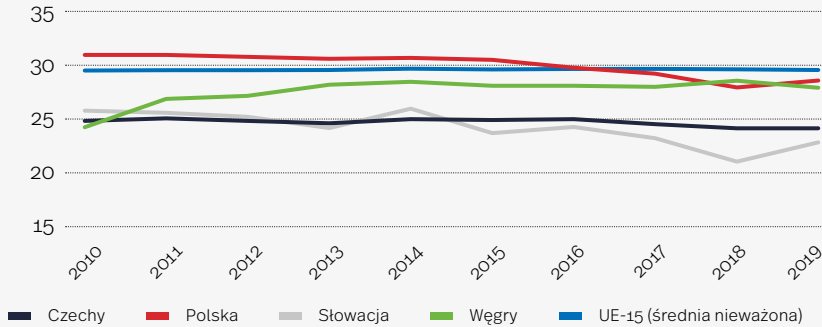
W tym czasie sytuacja w krajach UE-15 również była niejednorodna: w siedmiu państwach zaobserwowano spadek wskaźnika (m.in. w Grecji, Portugalii czy Belgii), a w 8 wzrosły (w tym najwyższe w Luksemburgu, Szwecji i Holandii).

Warto pamiętać, że nierówności mierzone tym wskaźnikiem są w krajach europejskich mniejsze niż w pozostałych częściach świata, np. USA czy krajach Ameryki Południowej.

Innym wskaźnikiem spójności społecznej, który obrazuje postęp, jaki dokonał się w minionych dekadach w krajach V4 w porównaniu do starej Unii, jest odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W pierwszym roku po wstąpieniu do Unii, średnia

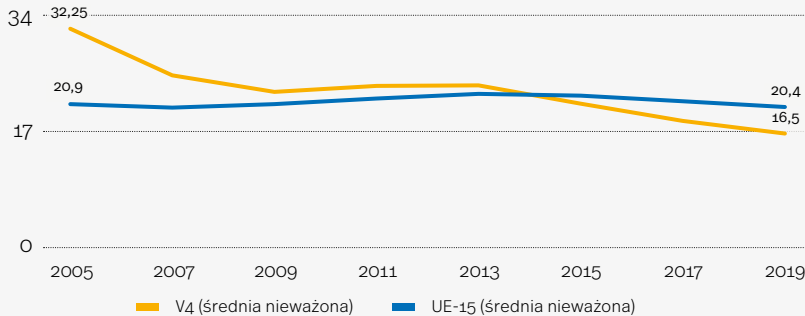
wartość wskaźnika w krajach V4 wynosiła ponad 32 proc., zaś w krajach piętnastki nieco poniżej 21 proc. Tymczasem w 2019 r. w krajach wyszehradzkich średni wskaźnik spadł do 16 proc., zaś w krajach UE-15 pozostał na podobnym poziomie (20,4 proc.).

▸ Wykres 27. Zmiana wskaźnika Giniego dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

▸ Wykres 28. Zmiana średniej wartości wskaźnika osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w krajach starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)

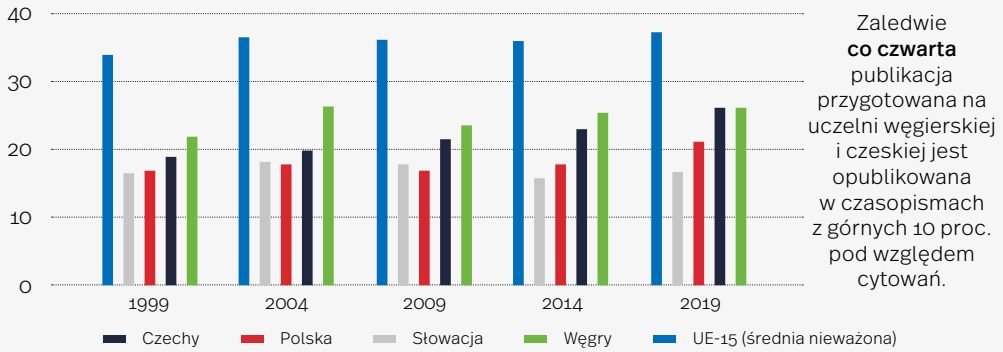
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Nauka i szkolnictwo wyższe

W ciągu ostatnich 10 lat odsetek osób w wieku produkcyjnym z wyższym wykształceniem wyraźnie wzrósł w krajach Grupy Wyszehradzkiej. Na Węgrzech podniósł się o 5,4 pkt. proc., w Czechach 7,1 pkt. proc., na Słowacji 8 pkt. proc., a w Polsce niemal o 9 pkt. proc. **Mimo tego, a także wielu reform systemowych i napływu środków europejskich, poziom nauki**

i szkolnictwa wyższego w V4 pozostaje niższy niż w UE-15. Zaledwie co czwarta publikacja przygotowana na uczelni z Węgry i Czech jest opublikowana w czasopiśmie z górnych 10 proc. pod względem cytowań. Jeszcze rzadziej ta sztuka udaje się naukowcom z Polski (co piąta praca naukowa trafia do najczęściej cytowanych czasopiśmie) i Słowacji – 16,2 proc.

➤ **Wykres 29.** Odsetek publikacji naukowych afiliowanych przy uczelniach z krajów V4 i UE-15 opublikowanych w danym roku w 10 proc. czasopism o najwyższym wskaźniku cytawalności (w proc.)

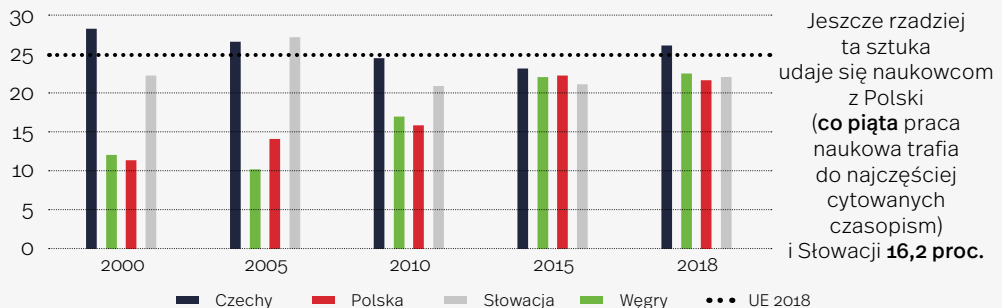
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: SciVal Database (2021).

Tymczasem w Grecji – najstarszym pod tym względem państwie starej Unii – trzy na dziesięć publikacji naukowych trafia do najlepszych czasopism. W krajach, które są liderami jak Holandia czy Dania (ostatnio dołączył do nich Luksemburg), takich publikacji jest ponad 40 proc. **Obserwując jednak trend wzrostowy w przypadku Czech i spadające wartości wskaźnika w państwach Południa (Włochy i Grecja), można przypuszczać, że czescy naukowcy niedługo dogonią naukowy peleton starej Unii.**

Państwa V4 charakteryzują się też coraz wyższym odsetkiem absolwentów kierunków

STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka), czyli osób będących trzonem nowoczesnej gospodarki. Wprawdzie w 2018 r. jedynie w Czechach odsetek absolwentów tych kierunków był wyższy niż średnia dla całej UE, jednak w pozostałych trzech krajach widać tendencję rosnącą. **W Polsce i na Węgrzech odsetek absolwentów w ostatnich dwóch dekadach wzrósł około dwukrotnie.** Warto też podkreślić, że różnice między państwami V4 znacząco się zmniejszyły od 2000 r., gdy różnica między Czechami a Polską wynosiła ok. 17 pkt. proc. Obecnie jest to jedynie 4,5 pkt. proc. różnicy.

➤ **Wykres 30.** Odsetek absolwentów kierunków STEM w krajach Grupy Wyszehradzkiej w wybranych latach oraz w Unii Europejskiej (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: OECD.Stat (2021) i Bank Światowy (2021).

Ochrona klimatu

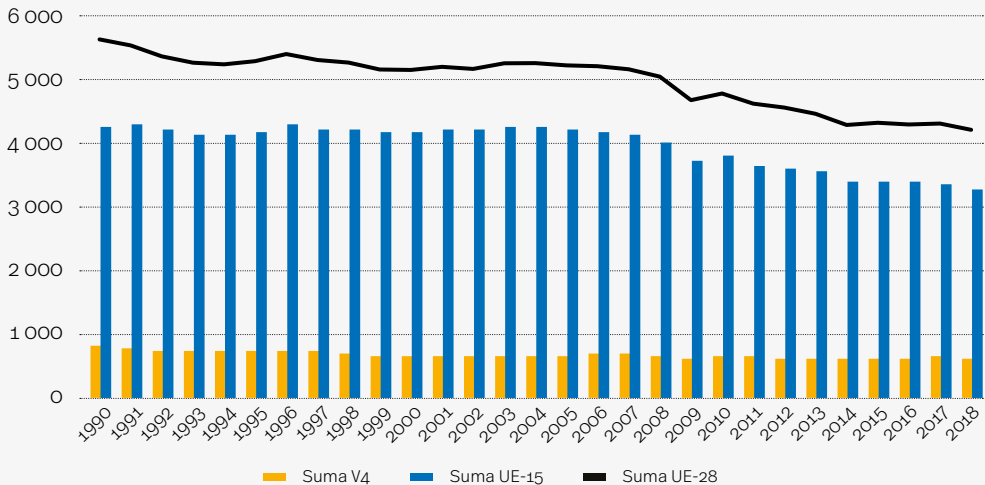
EMISJE KRAJÓW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ NA TLE UE-15

Wolumen emisji gazów cieplarnianych zarówno w krajach UE-15, jak i V4, w ostatnich trzech dekadach zmniejszył się o ok. 23 proc. W krajach UE-15 wyraźny spadek emisji rozpoczął się dopiero wraz z kryzysem finansowo-gospodarczym w 2008 r., który przyczynił się do kilkuletniego spowolnienia gospodarki. Istotnym czynnikiem była jednak również ambitna polityka klimatyczna, w tym przede wszystkim kolejne reformy mechanizmu EU-ETS, mające na celu podnoszenie cen uprawnień do emisji. Wiele spośród państw UE-15 było zwolennikami ambitnych celów klimatycznych opierając się na rozwoju branż „zielonych” technologii.

Spadek emisji w państwach V4 był szczególnie wysoki w drugiej połowie lat 90., co było

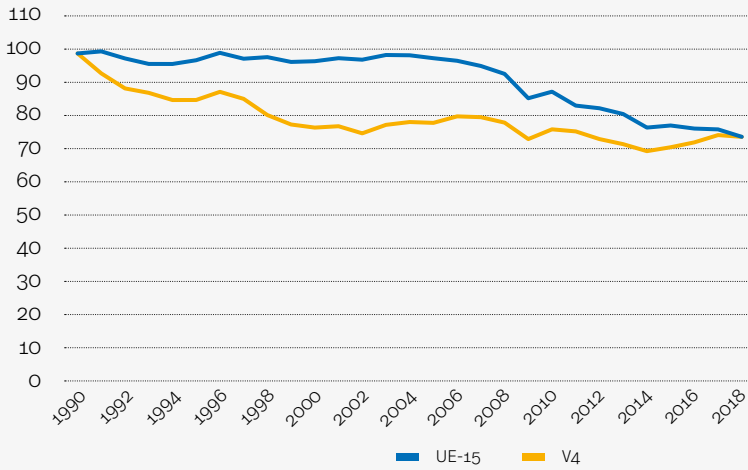
jednak okupione znacznymi kosztami społecznymi. Na szybkie tempo spadku emisji miała wpływ modernizacja energetyki i przemysłu oraz urynkwienie tych sektorów, co prowadziło do znaczącej poprawy efektywności energetycznej. Ważnym czynnikiem były też zmiany w strukturze gospodarki – zaczął rosnąć sektor usług, a stracił na znaczeniu emisyjny przemysł ciężki. Obniżanie emisji w państwach V4 (i szerzej, w krajach Europy Środkowej i Wschodniej) nie wynikało wprawdzie z motywacji ochrony klimatu, tylko z transformacji gospodarczej, co było procesem kosztownym społecznie. Szczególnie dotkliwy był wzrost bezrobocia, w tym trwałego bezrobocia, np. w wyniku zamykania branży górniczej.

Wykres 31. Emisje gazów cieplarnianych w latach 1990-2018 (w mln ton ekw. CO₂)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

▼ Wykres 32. Dynamika emisji gazów cieplarnianych (ekw. CO₂) w latach 1990-2018 (1990 = 100)

Podczas gdy redukcje emisji w V4 miały miejsce przede wszystkim w latach 90., w UE-15

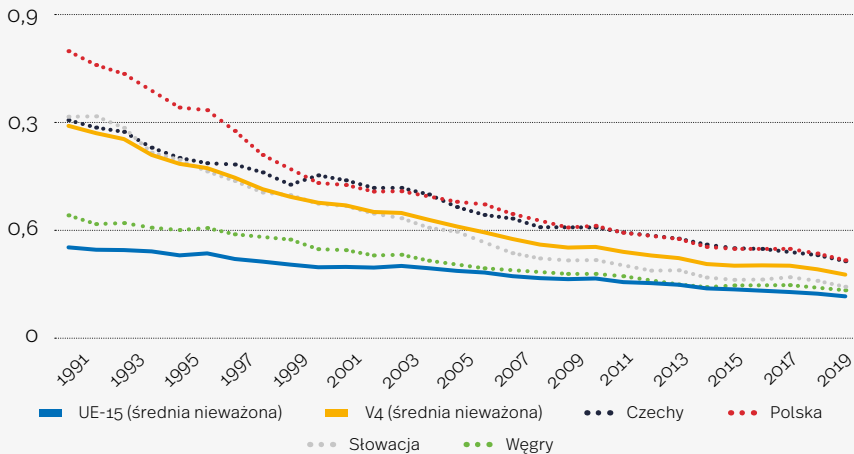
w drugiej dekadzie XXI w.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

EMISYJNOŚĆ GOSPODARKI

Emisyjność gospodarek V4 zmniejszała się szybciej niż UE-15 w ostatnich 30 latach i jest teraz przeszło trzykrotnie mniejsza niż w 1991 r. Mimo to nadal jest o 35 proc. wyższa niż średnia emisyjność państw UE-15.

▼ Wykres 33. Emisyjność gospodarki w latach 1991-2019 (kg CO₂ / 1 USD, ceny z 2015 r.)

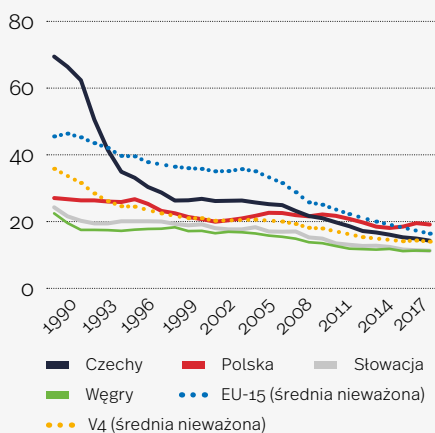
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych IEA.

Ochrona środowiska

Na przestrzeni lat 1990–2018 w krajach V4 oraz UE-15 doszło do znaczących spadków emisji zanieczyszczeń. W przypadku tlenków siarki spadek wyniósł od 80 do ponad 90 proc., a w przypadku tlenków azotu od 30 do 80 proc.

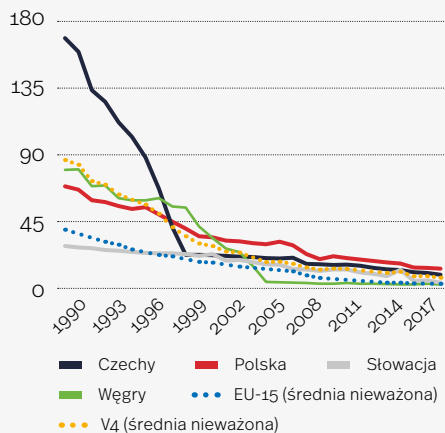
W 2018 r. Polska posiadała najwyższą emisyjność na mieszkańca w przypadku obu typów zanieczyszczeń – odpowiednio 13 i 20 kg w porównaniu do średniej V4 wynoszącej 7 i 15 kg, a średniej krajów starej Unii – 3 i 17 kg.

▸ Wykres 34. Emisje tlenków azotu w krajach V4 oraz UE-15 (w kg/mieszkańca)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

▸ Wykres 35. Emisje tlenków siarki w krajach V4 oraz UE-15 (w kg/mieszkańca)

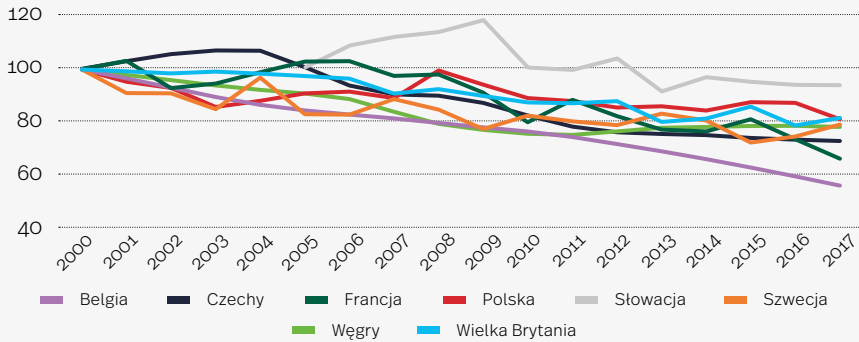

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Poziom bioróżnorodności w UE spada, choć w krajach V4 jest na wyższym poziomie niż w krajach UE-15. Jednym z głównych mierników bioróżnorodności używanych w Unii jest wskaźnik liczebności ptaków pospolitych krajobrazu rolniczego. Jest on traktowany jako wskaźnik stanu kondycji ekosystemów użytkowanych rolniczo. Jego wartość bazowa dla 2000 r. wynosi 100

(wyjątkiem jest Słowacja, dla której wartość bazowa ustalona jest na 2005 r.). Zarówno w państwach UE-15, jak i Grupy Wyszehradzkiej, można zauważyć znaczący spadek wartości indeksu w ostatnich latach w porównaniu do 2000 r. Spadek liczebności w Belgii, Francji lub Szwecji jest wyższy niż w państwach V4. Najwyższy poziom bioróżnorodności w regionie odnotowują Słowacja i Polska.

Wykres 36. Wskaźnik liczebności ptaków pospolitych krajobrazu rolniczego w krajach V4 oraz wybranych krajach UE-15

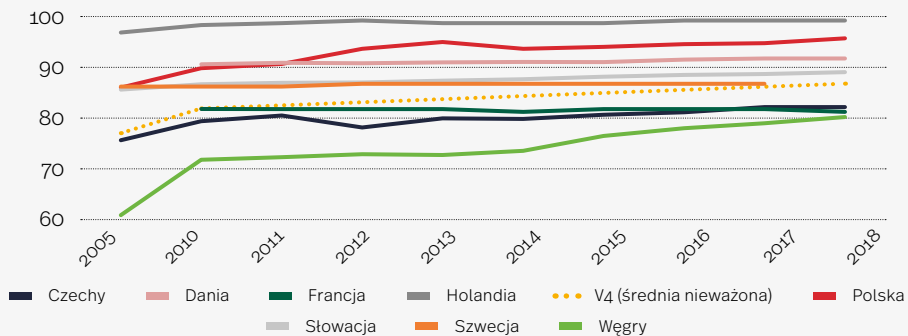

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

W latach 2005-2018 odsetek mieszkańców korzystających z podłączeń do miejskiego systemu odprowadzania ścieków wzrósł w państwach V4 z 77 proc. do 87 proc. W 2005 r. najniższy odsetek mieszkańców na Węgrzech (61 proc.), a najwyższy na Słowacji (85 proc.) i w Polsce (86 proc.). Wzrost w dużej mierze wynika

z dużej liczby nowych przyłączeń na Węgrzech, gdzie odsetek zwiększył się o 19 pkt. proc. W Polsce w 2018 r. procent mieszkańców przyłączonych do miejskiego systemu odprowadzania ścieków wynosił 96 proc. co jest wynikiem wyższym niż w przypadku Danii (92 proc.), Szwecji (87 proc. w 2017 r.) czy Francji (81 proc.).

Wykres 37. Odsetek mieszkańców podłączonych do miejskiego systemu odprowadzania ścieków w krajach V4 oraz wybranych krajach UE-15 w latach 2005-2018 (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych OECD.

V4 – integracja w kwestiach bezpieczeństwa

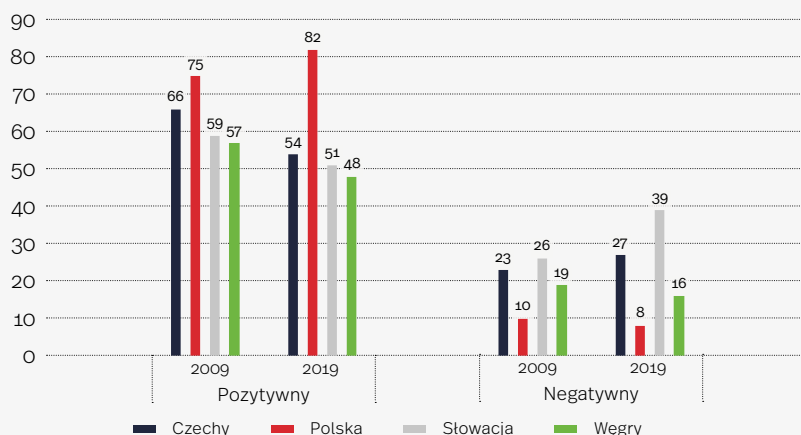
Bezpieczeństwo

Mimo że V4 nie jest organizacją militarną, a porozumieniem *stricte politycznym*, kwestie bezpieczeństwa od powstania Grupy jedno-czyli cztery państwa. Celem przyświecającym powołaniu V4 była m.in. integracja ze strukturami NATO. Po wstąpieniu Czech, Polski i Węgier do Sojuszu Północnoatlantyckiego w 1999 r. oraz Słowacji w 2004 r., państwa V4 opowiadały się za wzmacnianiem NATO. Grupa była dość spójna we wskazywaniu zagrożeń w regionie, mimo pewnych rozbieżności dotyczących środków ich ograniczania, zwłaszcza powstrzymywania Rosji. Mimo że Czechy, Słowacja i Węgry nie postulowały rozmieszczenia sił NATO na swoim terytorium, współpraca w ramach V4 przyczyniła się do braku sprzeciwu tych państw wobec zwiększania

obecności sił Sojuszu na wschodniej flance NATO, a także do uruchomienia rotacyjnej obecności sił zbrojnych regionu w krajach bałtyckich.

We wszystkich społeczeństwach państw V4 zdecydowanie dominuje pozytywny stosunek do NATO (PEW, 2019). Wyniki badań PEW Research Centre pokazują jednak tendencję obniżania poparcia dla Sojuszu: na przestrzeni ostatnich lat uległo ono zmniejszeniu w Czechach, na Węgrzech i na Słowacji. Wyzwaniem jest zwłaszcza wzrost liczby respondentów deklarujących negatywny stosunek do NATO, jaki miał miejsce na Słowacji (o 12 pkt. proc. w latach 2009-2019). **Najbardziej pozytywny stosunek do Sojuszu Północnoatlantyckiego deklarują natomiast Polacy (82 proc. w 2019 r.).**

Wykres 38. Odsetek osób deklarujących pozytywny i negatywny stosunek do NATO (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: PEW (2019).

Od czasu powstania V4 priorytetem każdej ze stolic regionu było rozwijanie współpracy ze strukturami Zachodu (UE i NATO). Sprawilo to, że państwa unikały głębokiej integracji w ramach innych organizacji, a ich współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa długo ograniczała się do płaszczyzny politycznej. Do inicjatyw praktycznych zasługujących na uwagę należy powołanie brygady polsko-czesko-słowackiej, która miała wspierać słowacką akcesję do NATO. Funkcjonowała ona jednak tylko w latach 2002-2005. Kolejnym pogłębieniem

współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa było powołanie Wyszehradzkiej Grupy Bojowej w 2014 r., do której formowania poza Polską, Czechami, Słowacją i Węgrami zaproszono Ukrainę, a w 2019 r. także Chorwację (Lorenz, 2013). Grupa dwukrotnie w 2016 r. i w 2019 r. pełniła służbę jako Grupa Bojowa Unii Europejskiej. Kolejny dyżur bojowy zaplanowany jest na 2023 r. Tego rodzaju współpraca w ramach V4 i UE może owocować podniesieniem poziomu uzbrojenia, wyszkolenia i zdolności do prowadzenia misji także w ramach NATO.

Przybliżona liczebność
Wyszehradzkiej Grupy Bojowej

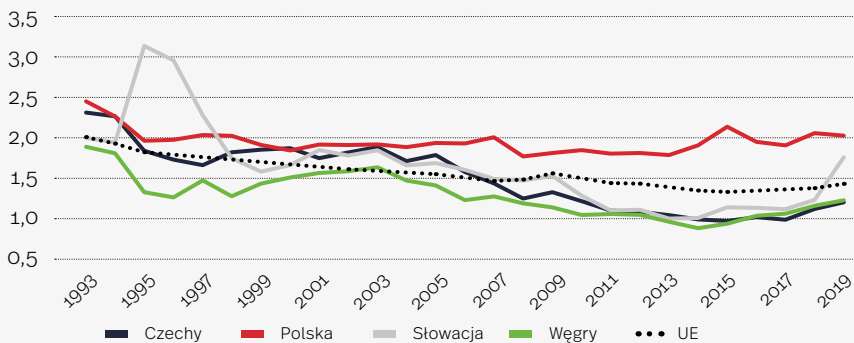
3 700
w 2016 r.

2 250
w 2019 r.

W dyskusjach na forum NATO niezmiennie poruszana jest kwestia dotrzymania przez sojuszników zobowiązania do wydawania 2 proc. swojego PKB na obronność w 2024 r. Państwa Grupy zmniejszyły znacząco finansowanie na ten cel po kryzysie finansowym 2008 r. **W efekcie w 2019 r. spośród państw V4 zobowiązanie przeznaczania 2 proc. PKB na obronność wypełniła jedynie Polska.** Rosyjska agre-

sja na Ukrainę w 2014 r. sprawiła jednak, że także pozostałe państwa V4 zaczęły stopniowo zwiększać środki przeznaczane na obronność. Stwarza to szanse, że państwa V4 wykorzystają czas, w którym NATO i USA istotnie zaangażowały się we wzmacnianie swojej obecności wojskowej w regionie, do modernizacji swoich sił zbrojnych i lepszej integracji ze strukturami Sojuszu.

▼ Wykres 39. Wydatki na obronność UE i państw V4 w latach 1993-2019 (jako proc. PKB)

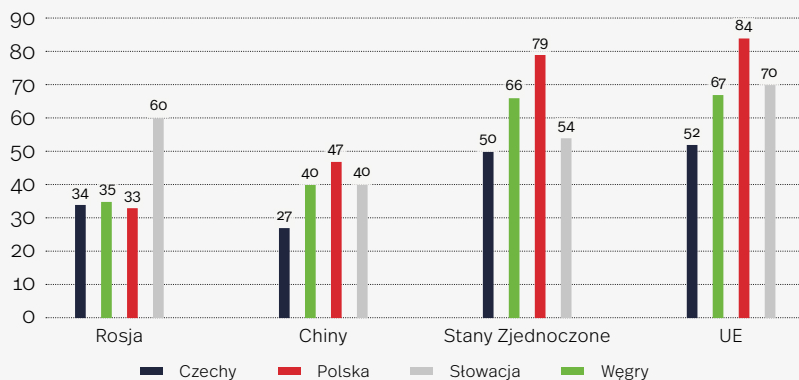
Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Bank Światowy (2021).

Politykę bezpieczeństwa państw V4 definiuje nastawienie na integrację euroatlantycką, a społeczeństwa regionu charakteryzuje – stosunkowo wysokie na tle innych krajów UE – poparcie dla integracji europejskiej i duża sympatia dla USA. W ostatnich latach tematem, w którym rządy państw Grupy Wyszehradzkiej reprezentowały zbliżone stanowiska, stała się polityka migracyjna UE. Państwa V4 opowiadały się za uszczelnieniem zewnętrznych granic wspólnoty i kwestionowały mechanizm relokacji uchodźców.

W niektórych kwestiach dotyczących polityki zagranicznej istnieją jednak wyraźne różnice. Szczególnie widoczna jest różnica zdań na temat polityki wobec Federacji Rosyjskiej, zwłaszcza od czasu aneksji Krymu przez Rosję. Najbardziej pryncypialne stanowisko wobec

agresywnej polityki Kremla zajmuje Warszawa. Stanowiska pozostałych stolic ewoluowały, lecz były ostrożniejsze od polskiego, co w intencji rządów miało ograniczyć ewentualne straty gospodarcze wynikające z zerwania współpracy z Rosją (Groszkowski, Gniazdowski, Sadecki, 2014). Dość spójna jest natomiast opinia społeczeństw Czech, Węgier i Polski nt. Rosji: jedynie ok. 1/3 respondentów deklaruje pozytywny stosunek. Na tym tle wybijają się Słowacja, gdzie w 2019 r. niemal dwukrotnie więcej badanych wyraziło taką opinię (60 proc.). Kolejnym ważnym czynnikiem definiującym europejską politykę bezpieczeństwa jest wzrost potęgi Chin. Najmniej pochlebną opinię nt. Chin mają Czesi (27 proc.), ale w pozostałych krajach V4 również nie przekracza ona 47 proc. (PEW, 2019).

➤ **Wykres 40.** Respondenci w państwach V4 deklarujący pozytywny stosunek do Rosji, Chin, USA i UE w 2019 r. (w proc.)

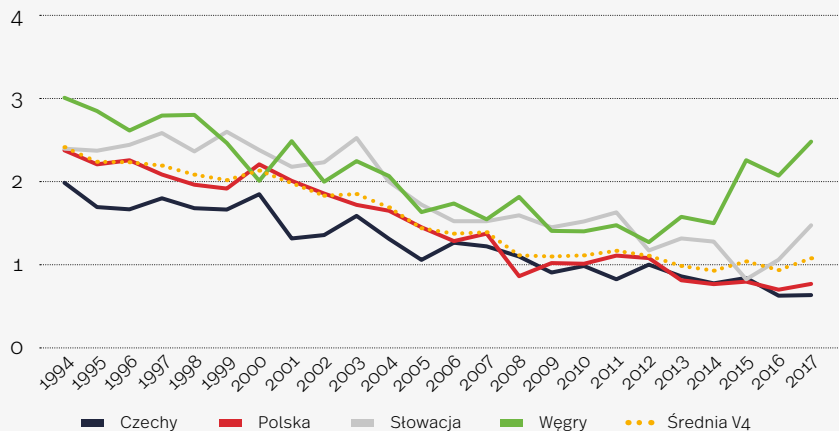

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: PEW (2019).

Z kolei w wymiarze bezpieczeństwa wewnętrznego ostatnie 30 lat przyniosło poprawę wskaźników dotyczących zabójstw. Imponujący postęp w tej dziedzinie osiągnięty zwłaszcza

Czechy, znajdując się wśród krajów o najniższej liczbie zabójstw na 100 tys. mieszkańców. Niepokojący jest natomiast wzrost tego wskaźnika, odnotowywany w ostatnich latach na Węgrzech.

Wykres 41. Zabójstwa w państwach V4 w latach 1994-2017 (na 100 tys. mieszkańców)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Bank Światowy (2021).

Bezpieczeństwo energetyczne

Kraje Grupy Wyszehradzkiej są według World Energy Council (WEC) jednymi z **bezpieczniejszych energetycznie państw na świecie**. W rankingu bezpieczeństwa energetycznego będącego jednym z trzech głównych wskaźników Indeksu Trylramatu Energetycznego przodują Czechy znajdując się na 8. pozycji spośród 108 badanych państw. Niewiele za Czechami plasują się Węgry (10.) i Słowacja (13.), odleglejsze miejsce natomiast zajmuje Polska (37). Od 2000 r. wszystkie cztery państwa umocniły swoje bezpieczeństwo energetyczne: Słowacja o 17 pkt. proc., Węgry o 14 pkt. proc., a Czechy i Polska o 12 pkt. proc. Kluczowy dla poprawy pozycji w rankingu dla V4 był wzrost możliwości magazynowania energii oraz wzrost zróżnicowania miksu energetycznego. Dodatkowo, na Słowacji i Węgrzech zmniejszyła się zależność od importu.

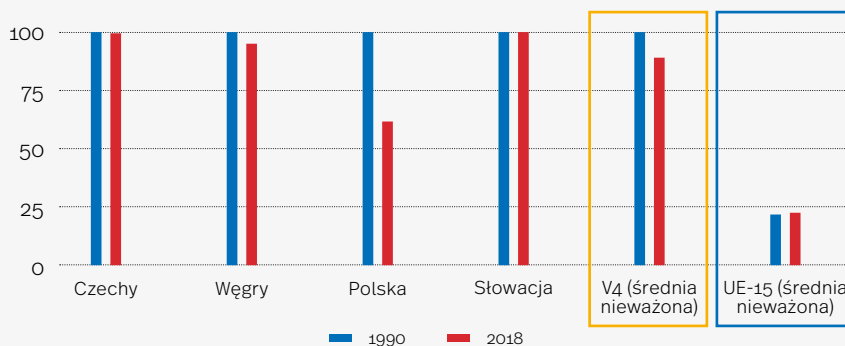
Ważnym wskaźnikiem bezpieczeństwa jest koncentracja na rynku energii elektrycznej, której

wartość zmalała w krajach Grupy Wyszehradzkiej.

W okresie od 1999 do 2018 r. największy spadek odnotowała Słowacja – z 84 do 70 proc., pozostając jednak najbardziej skoncentrowanym rynkiem wśród V4. Nieco mniejszy spadek odnotowały Czechy – z 71 do 63 proc., a najmniejszy – Polska – z 21 do 17 proc., pozostając najbardziej zdekoncentrowanym krajem. Wyjątkiem były Węgry, gdzie udział największego wytwórcy w rynku wzrósł z 39 do 55 proc. Poza Polską kraje wyszehradzkie są poniżej średniej dla państw UE-15, wynoszącej 39 proc.

Spośród państw V4 w latach 1990-2018 jedynie Polska znacząco zmniejszyła udział Rosji w łącznym imporcie gazu. Odsetek ten spadł ze 100 proc. w 1990 r. do 61 proc. w 2018 r. Uzależnienie od rosyjskiego gazu pozostaje znacząco wyższe w V4 niż w UE-15, gdzie utrzymuje się na podobnym poziomie co w 1990 r. i wynosi nieco powyżej 22 proc.

➤ **Wykres 42.** Udział importu gazu z Rosji w łącznym imporcie gazu w latach 1990 i 2018 r. (w proc.)

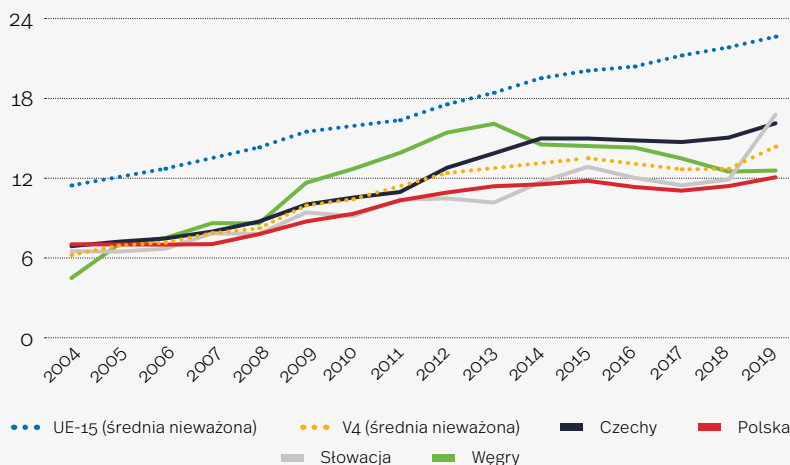

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Ważnym czynnikiem poprawiającym bezpieczeństwo energetyczne był wzrost OZE w miksie energetycznym. **Udział OZE w finalnym zużyciu energii brutto wzrósł w krajach V4 od 2004 r. o 56 proc., podczas gdy w krajach UE-15 o 51 proc.** Średni udział OZE w krajach V4 dalej pozostaje jednak

wyraźnie niższy niż dla krajów UE-15 – o 8 pkt. proc. Największym udziałem odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii brutto wśród krajów grupy wyszehradzkiej charakteryzują się Słowacja oraz Czechy przekraczając 16 proc., natomiast najmniejszym Polska – osiągając 12 proc.

➤ **Wykres 43.** Udział OZE w finalnym zużyciu energii brutto w latach 2004-2019 (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: Eurostat Database (2021).

Stabilność polityczna

Ostatnie 30 lat dla krajów Europy Środkowej to okres transformacji ustrojowej i stopniowego zwiększania stabilności rządów. W latach lat 90. XX w. następowały częste zmiany rządów, zwłaszcza w Polsce i na Słowacji. Jednak

średnia liczba zmian premierów dla państw V4 z każdym dziesięcioleciem malała, co można traktować jako objaw krzepnięcia systemów partyjnych i większej stabilizacji politycznej.

Średnia liczba zmian premierów w krajach Grupy Wyszehradzkiej (w latach 1991-2020)

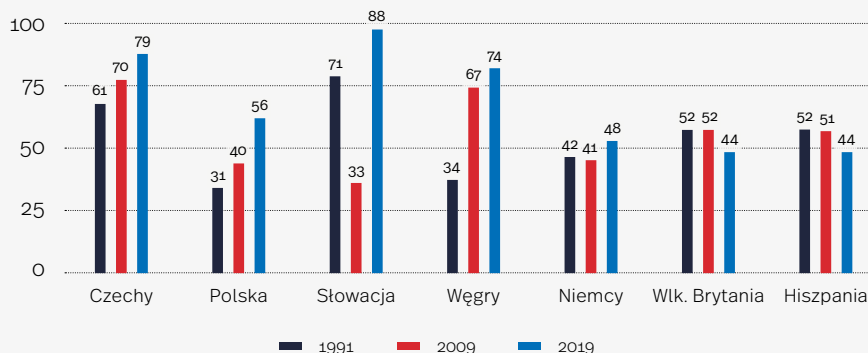
Uwaga: dane do 1992 r. dla Czechosłowacji z podziałem na Czeską i Słowacką Republikę Federacyjną.

Źródło: opracowanie własne PIE.

Minione trzydziestolecie to także dla wszystkich członków Grupy Wyszehradzkiej okres wzrostu zaufania obywateli do państwa (PEW, 2019). Wskaźnik ten jest najwyższy na Słowacji (88 proc. obywateli w 2019 r. zgodziło się ze stwierdzeniem, że

państwo działa na ich rzecz). Natomiast najwyższy wzrost w latach 1991-2019 odnotowały Węgry (o 40 pkt. proc.). Zaufanie do państwa w krajach V4 jest znacznie wyższe niż w wielu zachodnich demokracjach, takich jak: Niemcy, Wielka Brytania, czy Hiszpania.

▼ Wykres 44. Odsetek respondentów w wybranych państwach zgadzających się ze stwierdzeniem, że państwo działa na korzyść obywateli (w latach: 1991, 2009, 2019)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: PEW.

V4 – integracja polityczna

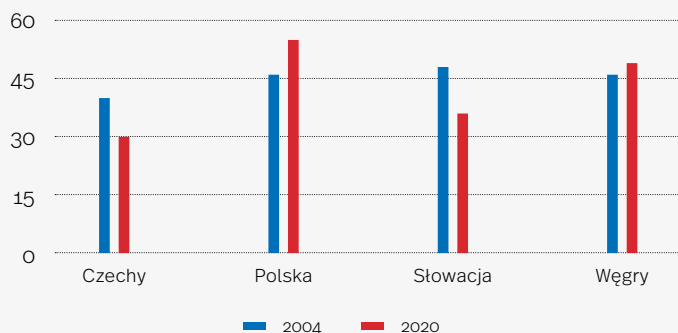
Stosunek do UE

Wstępując w 2004 r. do Unii Europejskiej obywatele V4 byli nastawieni pozytywnie. Według badań Komisji Europejskiej pozytywny stosunek do UE w 2004 r. odnotowano na Słowacji (48 proc.), a także w Polsce i na Węgrzech (po 46 proc.). Wskaźniki dla tych trzech państw wówczas lekko przewyższały średnią dla UE-15, która wynosiła 44 proc.

Z biegiem lat Unia zaczęła być postrzegana gorzej zarówno przez V4, jak i przez piętnastkę.

Do 2020 r. średni wskaźnik pozytywnych opinii w UE-27 i UE-15 zmniejszył się do 40 proc. W przypadku Słowacji i Czech opinie o UE okazały się gorsze od średniej – odpowiednio: 36 proc. i 30 proc. Z kolei **Polska i Węgry** odnotowały wzrost wskaźnika pozytywnego postrzegania UE, wzrost odpowiednio: **do 55 proc. (drugi najwyższy odsetek w całej UE po Irlandii)** i do 49 proc.

Wykres 45. Odsetek respondentów deklarujących pozytywny stosunek do UE w państwach V4 w latach 2004 i 2020

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: European Commission (2004; 2020b).

Obszary współpracy

Państwa Grupy Wyszehradzkiej koordynują ze sobą stanowiska w niektórych sprawach unijnych, szczególnie przed ważnymi szczytami Unii Europejskiej. Po 2004 r. stało się to, obok podejmowanych także poza UE inicjatyw w obszarze polityki wojskowej i bezpieczeństwa, głównym celem istnienia V4. Najważniejszymi obszarami współpracy w zakresie spójności stanowisk są kwestie związane z funkcjonowaniem Unii – reformy instytucjonalne, obsada stanowisk – jak również pozyskiwanie funduszy unijnych, reformy rynku wewnętrznego czy polityka migracyjna.

Współpracę w wyżej wymienionych obszarach potwierdza analiza składów komisji Parlamentu Europejskiego i liczby europosłów z V4. Niemal co czwarty europoseł z tego regionu zasiada w komisji spraw zagranicznych (AFET), co piąty w komisji spraw przemysłu, badań naukowych i energii (ITRE), komisji ochrony środowiska naturalnego, zdrowia publicznego i bezpieczeństwa żywności (ENVI) oraz komisji wolności obywatelskich, sprawiedliwości i spraw wewnętrznych (LIBE). W większości przypadków odzwierciedla to liczebność poszczególnych komisji.

Zakładając, że typowy współczynnik uczestnictwa w składach Komisji europosłów z V4

powinien odpowiadać ich udziałowi w łącznej liczbie Parlamentu Europejskiego, przeciętnie w Komisjach powinno być 15 proc. posłów z Grupy Wyszehradzkiej. Przy takim założeniu **największą nadreprezentację europosłów z państw regionu** – w porównaniu z odsetkiem europarlamentarzystów z V4 w ogólnej liczbie członków PE – **można dostrzec w przypadku komisji kontroli budżetowej (CONT; udział europosłów z V4 w składzie komisji wyniósł aż 22 proc.), komisji rynku wewnętrznego i ochrony konsumentów (IMCO; 21 proc.) oraz po 18 proc. w przypadku komisji spraw zagranicznych i jej podkomisji ds. bezpieczeństwa i obrony (SEDE)**. Z kolei najstarszy głoś region wyszehradzki ma w komisjach rybołówstwa (PECH), petycji (PETI) oraz spraw prawnych (JURI).

Zdaje się to odzwierciedlać tematy, w których najłatwiej o spójne stanowisko państw V4 – chodzi o kwestie budżetowe, w szczególności polityki spójności, a także otwartości jednolitego rynku, spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa. Kwestie przemysłu czy ochrony środowiska są również w centrum zainteresowania Grupy Wyszehradzkiej, aczkolwiek w tych przypadkach nie ma nadreprezentacji europosłów w odpowiednich komisjach.

➤ **Tabela 1.** Udział europosłów z państw V4 w komisjach Parlamentu Europejskiego (w proc.)

Skrócona nazwa komisji	Liczba europosłów z V4	Udział europosłów z V4 w składzie komisji (w proc.)	Różnica między udziałem europosłów z V4 w danej komisji od udziału europosłów z V4 w składzie całego PE (w pkt. proc.)
AFET	25	18	2
ITRE	23	15	0
ENVI	22	14	-1
LIBE	21	16	0
IMCO	19	21	6
EMPL	16	15	0
ECON	13	11	-4
CONT	12	22	6
REGI	12	14	-1
SEDE	11	18	3
BUDG	11	14	-1
INTA	11	13	-2
AGRI	11	12	-4
TRAN	11	11	-4
FISC	10	17	2
CULT	10	17	1
AIDA	10	15	0
DROI	9	16	1
FEMM	9	14	-1
BECA	9	14	-1
INGE	9	14	-2
AFCO	8	14	-1
DEVE	7	14	-2
ANIT	6	10	-5
JURI	5	10	-5
PECH	4	7	-8
PETI	4	6	-9

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: European Parliament (2020).

Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki

Jedyną faktycznie stałą instytucją V4 jest Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (International Visegrad Fund, IVF) z siedzibą w Bratysławie.

Jego celem jest promocja współpracy eksperckiej, naukowej, kulturowej i artystycznej i innych.

Okres funkcjonowania funduszu w latach 2000-2019 najlepiej podsumowują dane dotyczące osiągnięć:

95 mln EUR przyznanych funduszy

5 848 zrealizowanych projektów

2 215 przyznanych stypendiów

601 uczestniczących miast

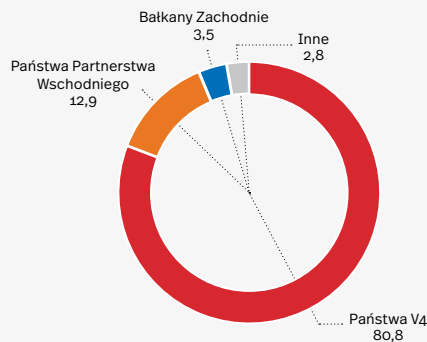

520 przyznanych rezydencji artystycznych

Obywatele 38 państw partycypowali w projektach fundowanych przez IVF.

▼ Wykres 46. Rozdział środków przyznanych przez IVF wedle regionu odbiorcy (w proc.)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: International Visegrad Fund (2020).

Jednym ze wspólnych przedsięwzięć czterech państw jest współpraca ekspercka przy ministerstwach spraw zagranicznych czterech państw

w ramach platformy *think tanków* „Think Visegrad”. W ramach platformy powstało ponad **100** analiz napisanych przez *think tanki* z państw regionu.

Bibliografia

- European Commission (2004), *Standard Eurobarometer 62. Autumn 2004*,
<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/yearFrom/1974/yearTo/2004/surveyKy/455> [dostęp: 15.01.2021].
- European Commission (2020a), *EU expenditure and revenue 2014-2020*,
https://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html [dostęp: 15.01.2021].
- European Commission (2020b), *Standard Eurobarometer 93. Summer 2020*,
<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/yearFrom/1974/yearTo/2020/surveyKy/2262> [dostęp: 15.01.2021].
- European Parliament (2020), <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/home>
 [dostęp: 15.12.2020]
- Groszkowski, J., Gniazdowski, M., Sadecki, A. (2014), *Wyszehradzka kakofonia wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego*, OSW, Warszawa.
- International Visegrad Fund (2020), https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/visegradfund.org/uploads/2020/06/IVF_brochure_online_2020.pdf
 [dostęp: 15.01.2021].
- Lorenz, W. (2013), *Grupa bojowa UE – szansa na przełom we współpracy Grupy Wyszehradzkiej?*, Biuletyn PISM, Warszawa.
- OECD (2018), *OECD Review of National Research and Development Tax Incentives and Estimates of Research and Development Tax Subsidy Rates*, Paris.
- Rada Unii Europejskiej (2020), *Unia Europejska. Fakty i liczby*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Bruksela.
- Stehrer, R., Stöllinger, R. (2015), *The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?*, "FIW Research Reports Series", No. VI-002.
- Święcicki, I. (2019), *Polskie B+R. Dostępne narzędzia wsparcia i nowe możliwości*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.
- UNCTAD (2021), <https://unctad.org/topic/investment/world-investment-report>
 [dostęp: 15.01.2021].
- Warda, J. (2002), *Measuring the Value of R&D Tax Treatment in OECD Countries*, "Science, Technology Industry Review", Vol. 27.

BAZY DANYCH

- Bank Światowy (2021), <https://databank.worldbank.org/> [dostęp: 11.01.2021].
- Eurostat Database (2021), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [dostęp: 15.01.2021].
- Eurostat-Comext (2021), Baza danych handlowych, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/>
 [dostęp: 22.01.2021].
- OECD-TiVA (2018), Trade in Value Added Database, <https://www.oecd.org/sti/ind/measuring-trade-in-value-added.htm> [dostęp: 4.01.2021].
- OECD.Stat (2021), <https://stats.oecd.org/> [dostęp: 12.01.2021].

- PEW (2019), PEW Spring 2019 Survey Data, <https://www.pewresearch.org/global/dataset/spring-2019-survey-data/> [dostęp: 4.01.2021].
- PEW Pew Research Centre, European Public Opinion Three Decades After the Fall of Communism (2019), <https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2019/10/Pew-Research-Center-Value-of-Europe-report-FINAL-UPDATED.pdf> [dostęp: 4.01.2021].
- SciVal Database (2021), <https://www.scival.com/landing> [dostęp: 12.01.2021].
- UNCTADStats (2021), <https://unctadstat.unctad.org/EN/> [dostęp: 12.01.2021].
- United Nations Global Migration Database (2021), https://population.un.org/unmigration/Logon_sql.aspx [dostęp: 12.01.2021].
- WIIW (2021), <https://data.wiiw.ac.at/fdi-database.html> [dostęp: 15.01.2021].
- WIOD (2016), World Input-Output Database Release, <http://wiod.org/home> [dostęp: 4.01.2021].
- WITS-Comtrade (2021), World Integrated Trade Solutions, <https://wits.worldbank.org/> [dostęp: 10.01.2021].

Spis map, tabel i wykresów

↘ Mapa 1. Podstawowe informacje o V4	9
↘ Mapa 2. Udział V4 w światowym handlu towarami (w proc.)	18
↘ Tabela 1. Udział europostów z państw V4 w komisjach Parlamentu Europejskiego (w proc.) ...	43
↘ Wykres 1. Dynamika PKB państw V4 (1991=100)	10
↘ Wykres 2. Struktura PKB według źródła popytu (średnia ważona dla państw V4, w proc.)	11
↘ Wykres 3. Luka dochodowa państw V4 w latach 1991-2019 (PKB <i>per capita</i> wg PPP w cenach bieżących)	11
↘ Wykres 4. Luka dochodowa w państwach V4 w 2019 r. (PKB <i>per capita</i> wg PPP w cenach bieżących)	11
↘ Wykres 5. Skumulowany napływ środków UE do państw V4 w latach 2000-2019 (w mld EUR)	12
↘ Wykres 6. Dynamika nakładów inwestycyjnych państw V4 i UE-15 (1995=100, lewa oś) oraz inwestycje V4 jako proc. nakładów UE-15 (prawa oś)	13
↘ Wykres 7. Stopa inwestycji w państwach V4 i UE-15 (średnia ważona, w proc.)	13
↘ Wykres 8. Powiązania inwestycyjne państw V4 w zakresie napływu BIZ (zobowiązania wobec pozostałych członków Grupy wobec ogółu zobowiązań, w proc.)	15
↘ Wykres 9. Powiązania inwestycyjne państw V4 w zakresie odpływu BIZ (należności od pozostałych członków Grupy względem ogółu należności, w proc.)	15
↘ Wykres 10. Dynamika zmian handlu towarami państw V4 (1991=100)	17
↘ Wykres 11. Saldo w handlu towarami i usługami państw V4 (w mld EUR)	17
↘ Wykres 12. Główni partnerzy V4 w handlu towarami	19
↘ Wykres 13. Udział produktów wysokiej i średnio-wysokiej techniki w eksporcie V4 (średnia ważona, w proc.)	19
↘ Wykres 14. Wskaźniki udziału państw V4 i UE-15 w GVC (średnia ważona, w proc. eksportu brutto towarów i usług)	20
↘ Wykres 15. Zaangażowanie V4 w GVC w 2014 r. (w proc. eksportu brutto towarów i usług)	20
↘ Wykres 16. Saldo w handlu państw V4 wyrobami przemysłu motoryzacyjnego (w mld EUR)	21
↘ Wykres 17. Wartość wydatków na badania i rozwój w państwach V4 (w mln EUR)	22
↘ Wykres 18. Wsparcie podatkowe dla małych i średnich firm, przynoszących zyski w państwach Grupy Wyszehradzkiej (wartość wskaźnika 1-B index czyli implikowana stopa ulgi podatkowej)	23
↘ Wykres 19. Penetracja wybranych technologii w krajach V4 w latach 1990-2019 (liczba subskrypcji na 100 mieszkańców)	24

↘ Wykres 20. Zmiana populacji Grupy Wyszehradzkiej i krajów starej Unii w latach 1991-2019 (w proc.)	25
↘ Wykres 21. Przyrost naturalny w latach 1991-2019 dla Grupy Wyszehradzkiej i krajów starej Unii (w proc.)	25
↘ Wykres 22. Liczba migrantów ogółem zamieszkujących w połowie danego roku w krajach starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w tys.)	26
↘ Wykres 23. Liczba migrantów z krajów V4 zamieszkujących w połowie danego roku w krajach starej Unii (w tys.)	26
↘ Wykres 24. Kwartalna stopa bezrobocia w latach 2003-2020 dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)	27
↘ Wykres 25. Kwartalna stopa bezrobocia osób w wieku 15-24 w latach 2003-2020 dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)	27
↘ Wykres 26. Aktywność zawodowa kobiet w latach 2003-2020 dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)	28
↘ Wykres 27. Zmiana wskaźnika Giniego dla krajów starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej	29
↘ Wykres 28. Zmiana średniej wartości wskaźnika osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w krajach starej Unii oraz Grupy Wyszehradzkiej (w proc.)	29
↘ Wykres 29. Odsetek publikacji naukowych afiliowanych przy uczelniach z krajów V4 i UE-15 opublikowanych w danym roku w 10 proc. czasopism o najwyższym wskaźniku cytowalności (w proc.)	30
↘ Wykres 30. Odsetek absolwentów kierunków STEM w krajach Grupy Wyszehradzkiej w wybranych latach oraz w Unii Europejskiej (w proc.)	30
↘ Wykres 31. Emisje gazów cieplarnianych w latach 1990-2018 (w mln ton ekw. CO ₂)	31
↘ Wykres 32. Dynamika emisji gazów cieplarnianych (ekw. CO ₂) w latach 1990-2018 (1990 = 100)	32
↘ Wykres 33. Emisyjność gospodarki w latach 1991-2019 (kg CO ₂ / 1 USD, ceny z 2015 r.)	32
↘ Wykres 34. Emisje tlenków azotu w krajach V4 oraz UE-15 (w kg/mieszkańca)	33
↘ Wykres 35. Emisje tlenków siarki w krajach V4 oraz UE-15 (w kg/mieszkańca)	33
↘ Wykres 36. Wskaźnik liczebności ptaków pospolitych krajobrazu rolniczego w krajach V4 oraz wybranych krajach UE-15.	34
↘ Wykres 37. Odsetek mieszkańców podłączonych do miejskiego systemu odprowadzania ścieków w krajach V4 oraz wybranych krajach UE-15 w latach 2005-2018 (w proc.)	34
↘ Wykres 38. Odsetek osób deklarujących pozytywny i negatywny stosunek do NATO (w proc.)	35
↘ Wykres 39. Wydatki na obronność UE i państw V4 w latach 1993-2019 (jako proc. PKB)	36
↘ Wykres 40. Respondenci w państwach V4 deklarujący pozytywny stosunek do Rosji, Chin, USA i UE w 2019 r. (w proc.)	37
↘ Wykres 41. Zabójstwa w państwach V4 w latach 1994-2017 (na 100 tys. mieszkańców)	38
↘ Wykres 42. Udział importu gazu z Rosji w łącznym imporcie gazu w latach 1990 i 2018 r. (w proc.)	39
↘ Wykres 43. Udział OZE w finalnym zużyciu energii brutto w latach 2004-2019 (w proc.)	39
↘ Wykres 44. Odsetek respondentów w wybranych państwach zgadzających się ze stwierdzeniem, że państwo działa na korzyść obywateli (w latach: 1991, 2009, 2019)	40

- » **Wykres 45.** Odsetek respondentów deklarujących pozytywny stosunek do UE w państwach V4 w latach 2004 i 2020.41
- » **Wykres 46.** Rozdział środków przyznanych przez IVF wedle regionu odbiorcy (w proc.)44

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* gospodarczy, którego historia sięga 1928 roku. Obszary badawcze Polskiego Instytutu Ekonomicznego to przede wszystkim handel zagraniczny, makroekonomia, energetyka i gospodarka cyfrowa oraz analizy strategiczne dotyczące kluczowych obszarów życia społecznego i publicznego Polski. Instytut zajmuje się dostarczaniem analiz i ekspertyz do realizacji Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także popularyzacją polskich badań naukowych z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych w kraju oraz za granicą.